

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu ülikooli ajakiri

OKTOOBER 2016 NR 9 (2453)

TARTU ÜLIKOO

RAHVUSVAHELINE RAHVUSÜLIKOO TEKITAB KÜSIMUSI

VÖRDSE KOHTLEMISE
JUHEND AITAB PROB-
LEEME TEADVUSTADA

EESTI-SISENE ERASMUS
TÕI NARVA NOORED
TARTUSSE ÕPPIMA

HIV-POSITIIVSED
LASEVAD TIHTI VII-
RUSEL VÕIDUTSEDA

Arutelude väärtusest

Nii nagu on tagasisidega, on ka aruteluga – kui see ei jõua asjasse puutuvate inimesteni, on üsna mõtetu omakeskis erinevate asjade üle arutleda ja nuriseda. Kuigi erinevate vaatenurkade läbikaalumine on küll omal kohal, ei ole neist midagi kasu, kui need argumentid ei jõua inimesteni, keda see otseselt puudutab.

Toon ühe näite. Meie toimetuseeni on jõudnud mitmeid nuri-naid sel teemal, kuidas ajakirjas ei ole piisavalt erinevaid ülikooli-probleeme lahkavaid artikleid. Täpsemaid ettepanekuid või tagasisidet meile aga antud ei ole. Oleme alati avatud tagasisidele ja mõtetele. Seega, kirjutage meile julgelt ja arutame, mida ning kuidas edasi.

Ülikoolis on arutelu ja ka kriitiline arutelu igati omal kohal. Sealjuures tuleb aga jääda väärrikaks ja teist osapoolt austavaks. Austavaks ka selles, et tagasijätkamine ei ole lihtsalt ilus ega viisakas. Peale selle soovivad kõik inimesed, et nende argumente kuulataks, neid aktsepteeritaks ja nende arvamust võetaks tõsiselt. Raske on koostööd teha inimestega, kes sind ei kuula või su arvamust ja kogemust tõsiselt ei võta. Või seda hoopiski vajalikuks ei pea.

UT ajakiri püüdleb selle poole, et kajastatud teemad oleksid mitmekülgsed ja et ajakirjast leiaksid olulist lugemist nii ülikooli töötaja, tudeng, vilistla-

MERILYN SÄDE
UT peatoimetaja

FOTO: ANDRES TENNUS

ne kui ka lihtsalt ülikoolis toimuvast huvituv inimene. Sealjuures on oluline, et ajakirja toimetajate poole võib alati pöörduda ka tõsisemate probleemide või muredega, mis vajaksid ülikoolis suuremat ja avalikku arutelu. Iseasi on, kui valmis ollakse neil teemadel avalikult rääkima.

Oleme üks meeskond ja seisame selle eest, et meil kõigil oleks hea, huvitav ja meeldiv töökeskkond. Öeldakse ka, et jagatud mure on pool mure ning avaliku arutelu väärtus on, et teised saavad muredest teadlikuks ja võib-olla oskavad omalt poolt aidatagi. Ülikoolis on väga palju erinevaid spetsialiste, kelle

hea nõu on kindlasti omal kohal. Seega, miks mitte arutleda eri murekohtade üle koos asjatundjatega.

Kurb on, kui omavahelistest aruteludest tekkinud vajalik tagasiside ei jõua aga asjasse puutuvate inimesteni või avalikku arutelu püütakse vältida – tekib küsimus, kas tahame olukorda päriselt muuta või pigem meeldib meile niisama n-ö nurga taga nuriseda ja muretseda?

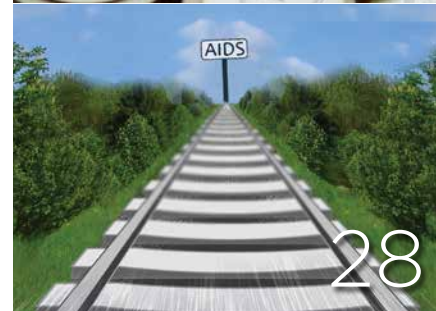
Kui probleeme kardetakse arutelu kaudu esile tuua, näitab see, et õhkkond ei olegi tegelikult nii vaba ja arutelusid soosiv, kui arvame. Usun, et võime julgelt erinevatest probleemidest rääkida, see näitab meie valmidust saada paremaks ning olla õigusega Eesti parim ülikool igas mõttes. **UT**

22

25

28

34

37

8 UUDIS TÜ raamatukogu avab Toomemäel *pop-up* ruumid.

10 UUDIS Konverents arutleb sisserändajate toetamise üle koolikeskkonnas.

11 KOLUMN 100 aastat edukat Tartu ülikooli ja Eesti Energia koostööd.

12 AKTUAALNE Võrdse kohtlemise juhend aitab teadvustada diskrimineerimist.

15 AKTUAALNE Rahvusülikooli rahvusvahelistumine tõstatab mitmeid küsimusi.

19 TUDENGID Üliõpilaste hobi on menukas nii Eestis kui ka välismaal.

22 AKTUAALNE Eesti-sisene Erasmus tõi Narva noored Tartusse.

25 ETTEVÕTLUS TÜVKA tudeng Kadi Sink armastab meisterdada ja unistab oma ettevõttest.

28 TEADUS Pooltel HIV-positiivsetel inimestel ei ole viirus kontrolli all.

31 VILISTLANE Kaspar Kelder sai tänu ülikoolile teada, kui paljut ta ei tea.

34 ARVUSTUS Märt Koigi monotükk räägib arvamise võlust ja valust.

37 REISIKIRI TÜ vilistlane ja Kyoto ülikooli doktorant Hedi Pedajas kirjutab Jaapaniga seotud vaeleusaamadest.

40 ESSEE Arstitudeng Laura Zirel kirjutab tervishoiutöötajate igapäevast ja streigist.

42 AJALUGU 20 aastat *Academica*'t on toonud Tartusse palju teadlasi ja põnevaid arutelusid.

46 järelhüüded, kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused, õnnitlused, juubelid, vaba aeg

UT UNIVERSITAS TARTUENSIS
Tartu ülikooli ajakiri

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 3500. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Aadress: Ülikooli 18-102, Tartu 50090; telefon: 737 5686, 553 9321; e-post: ajakiri@ut.ee; Facebook: www.facebook.com/universitastartuensis; koduleht: www.ajakiri.ut.ee.

Vastutav väljaandja Illari Lään, **peatoimetaja** Merilyn Säde, **toimetaja** Sandra Saar, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Liis Saar, **keeletoimetaja** Mari Mets **fotograaf** Andres Tennus, **küljendaja** Mark Šandali, **trükk** Ecoprint.
• Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetuse lubab neid kasutada vaid eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegium:** Maaja Vadi (esinaine), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärnt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 4. novembril 2016.

roheline trükis
Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint

Tudengipäevad tõid õppurid välja

Sel sügisel toimusid tudengipäevad tavapärasest varasemal ajal. Korraldajad põhjendasid otsust sellega, et septembri keskpaigas on veel ilus ilm ja saab ka õues olla. Tudengite seas oli kuulda, et otsus õigustas end igati ära. Pealegi toimusid kohe järgmisel nädalal ka Tallinnas tudengipäevad. Seega, kes Tartus veel küllalt ei saanud, sai ka pealinna tudengielu nautima minna.

PILDID: Peeter Paaver

Luulevabadus on üritus, kus kõik, kel vähegi luuletamine veres, saavad oma salme teistele ette lugeda.

Tudengipäevade lahutamatuks osaks on saanud Pannkooghommik. Sel korral said ka veganid kõhu täis, sest esmakordselt pakuti vegan-pannkooke, mis nii mõnegi sõnul maitsesid paremini kui tavalised koogid.

Kaugemale – mööda takistusi turnides oma piire kombata! Kõrgemale – ikka edasi lõppsihi poole rühkida, olgu takistused maal, vees või õhus! Just nii mõtlesid tudengid, kes osalesid Tudengiekstreemil.

Tartu ülikooli teadlased võitsid Harvardi ülikooli teadlasi

Tartu ülikooli füüsika instituudi teadlased võitsid 36 teadusrühma konkrentsis ülemaailmsel kõrglahutusmikroskoopia tarkvara loomise võistlusel 3D-mikroskoopia kategoorias esikoha. Teise ja kolmanda koha selles rühmas said Harvardi ülikooli meeskonnad.

Tartu ülikooli esindasid konkursil füüsika instituudi teadlased ja doktorandid Ardi Loot, Marko Eltermann, Andres Valdmann, Mihkel Kree ja Martti Pärs.

Möte võistlusel osaleda tuli füüsika instituudi molekulaarfotoonika vanemteadur Martti

Pärsilt, kes on üks kõrglahutusmikroskoopia eestvedajaid TÜ füüsika instituudis. «Otsus osaleda tuli kergelt, sest peale põneva teema ja kasulike kontaktide leiab valminud tarkvara tulevikus kasutust, näiteks füüsika instituudis kõrglahutusmikroskoobi tulemuste analüüsimisel,» ütles Ardi Loot.

Konkursist võtsid osa teadlaste töörühmad mitmetest mainekatest maailma ülikoolidest. Konkursi tulemused kuulutati välja augustis toimunud erialakonverentsil Lausanne'is. Seal osalenud Loot rõhutas, et konkursil oli või-

malik edukalt osaleda ainult tänu erinevate Physicumi töörühmade noorteadlaste kokkutulemisele ja tõhusale koostööle.

Vanemteadur Martti Pärs selgitas, et tavamikroskoopia lahutusvõime on piiratud valguse difraktsiooniga, mis tähendab, et pole võimalik näha valguse lainepikkusest väiksemaid objekte. «Kõrglahutusmikroskoopia võimaldab aga saada sellest põhilisest piirist kümneid kordi paremaid tulemusi, kui lülitada valgust kiirgavaid molekule ükshaaval sisse.» ●

**SUPER
KÕNEKAART**

SÖÖ
SOODSALT

VÕI

RÄÄGI
SOODSALT

3 €
/kuus

• KÕNED • SÕNUMID • 4G INTERNET •

Konkurents, stiimulid ja ratsionaalsus teaduse rahastamises

INAUGURATSIOON

TÜ teadus- ja innovatsioonipoliitika professor Kadri Ukrainski 18. oktoobril kell 16.15 ülikooli aulas

Eestis arutletakse nii teadlaste kui ka poliitikakujundajate hulgas vajaduse üle tõsta teaduse avalikku rahastamist 1%-ni sisemajanduse kogutoodangust. Selle eesmärgiga on raske mitte nõustuda, kuid kas teaduse rahastamise juures on oluline ainult rahastuse maht või määrab teaduse tulemuslikkuse ühiskonna jaoks ka see, kuidas teadust rahastatakse?

Kas konkurents teadusgrantide pärast tagab teaduse kõrge kvaliteedi? Miks teadlased

KADRI UKRAINSKI

konkurentsipõhist rahastamist eelistavad, mis on konkurentsi toimimise eeltingimused ning mis juhtub, kui need ei ole täidetud?

FOTO: ANDRES TENNUS

Missuguseid stiimuleid pakuvad erinevad rahastamisviisid teadlastele? Loengus käsitletakse neid küsimusi majandusteaduse ja empiirilise teaduspoliitika uurin-gute vaatepunktist.

Professor Kadri Ukrainski lõpetas 1996. aastal Tartu ülikooli majandusteaduskonna ning kaitses 1998. aastal samas teadusmagistri kraadi. 1998.–2001. aastal töötas ta AS Silmet turundus-spetsialistina.

Doktorantuuri ajal, alates 2001. aastast on Kadri Ukrainski töötanud TÜ majandusteaduskonnas erinevatel ametikohtadel ning peale doktorikraadi kaitsmist 2008. aastal vanemteadurina. 2015. aastal valiti Kadri Ukrainski

teadus- ja innovatsioonipoliitika professoriks.

Professor Ukrainski uurimis-teemad on seotud uuendustega metsa- ja puidusektoris, innovatsioonipoliitikaga ning viimastel aastatel ka teaduspoliitikaga.

Täna toetab ta oma uuringutega teaduspoliitika kujundamist nii Eestis kui ka rahvusvahelistes organisatsioonides TIPS/RITA programmi ja OECD rahastatud teadustöö kaudu. Alates 2014. aastast on ta Horizon 2020 programmi-komitee ekspert ja 2015. aastast Eesti teaduspoliitika komisjoni liige. Kadri Ukrainski on avaldanud üle 80 teaduspubli-katsiooni ja uuringuraporti. ●

OTSID KOHTA?

KUS KORRALDADA REBASTE RISTIMIST, KURSUSEÕHTUT VÕI SÜNNIPÄEVAPIDU

TULE TARTU ÜLIÕPILASMAJJA!

SAAL (kuni 200 inimest – rebasteõhtute, jõulupidude jms korraldamiseks)
BAARIRUUM (kuni 35 inimest – kursuseõhtute, sünnipäevade jms korraldamiseks)
KONVERENTSISAAL (kuni 50 inimest)

Lisainfo: Tartu Üliõpilasmaja, Kalevi 24
www.tym.ee, tym@ut.ee
 tel 7 302 400

Aju, vananemine ja neurodegeneratsioon

INAUGURATSIOON

TÜ neuroloogia professor Pille Taba 3. novembril kell 16.15 ülikooli aulas

Koos eluea pikenemisega on vananevates rahvastikes üha enam probleemiks ajuhaigused, mida nimetame neurodegeneratiivseteks haigusteks, nagu näiteks Alzheimeri tõbi või Parkinsoni tõbi.

Tegemist on kaasaja «epi-

deemiaga», mis on koorem nii patsientidele, nende pereliikmetele kui ka ühiskonnale. Neile haigustele on iseloomulik aju-rakkude vähenemine erinevates ajupiirkondades ja vastavalt sellele haigusnähtude avaldumine, mille hulgas võivad olla nii liikumis-häired kui ka vaimsete võimete allakäik.

Kuigi meditsiin on teadusuuringute toel neurodegeneratiivsete haiguste diagnoosimisel ja sümptomite leevendamisel jõudsalt

PILLE TABA

edasi arenenud, ei ole praeguseni võimalik nende kulgu peatada või neid välja ravida.

FOTO: ANDRES TENNUS

Loeng annab ülevaate arengutest neurodegeneratiivsete haiguste käsitluses: diagnostiliste biomarkerite otsingutest ja ravivõimaluste ootustest.

Professor Pille Taba lõpetas Tartu ülikooli 1985. aastal. Pärast neuroloogi erialavalikut, töötas ta Jõgeva haiglas ning Tartu Maarjamõisa haiglas, kus alustas ka teadustööd Parkinsoni tõvest. Hiljem lisandusid toksilise parkinsonismi, hüperkineeside ja kesknärvisüsteemi infektsioonide uuringud.

Ta on erialaselt end täiendanud Viinis, Karlstadis, Minneapolises ja Londonis ning teeb teaduskoostööd mitmete

parkinsonismi uuringukeskustega Euroopas. Sügav huvi parkinsonismi vastu on Pille Taba viinud rahvusvahelisele areenile ja ta on kutsutud lektorina esindanud Eesti neuroloogiat paljudel rahvusvahelistel konverentsidel.

Sama tähtis on olnud kliiniline töö, patsiendiühenduste toetus-tegevus ning erialane koolitus- ja õppetöö, sealhulgas täiendus-

hariduse korraldamine nii TÜ arstiteaduskonna täienduskuse juhatajana Ludvig Puusepa nimelise neuroloogide ja neurokirurgide seltsi presidendina, kui ka rahvusvahelise liigutushäirete seltsi juhatuse liikmena.

Taba on sotsiaalministeeriumi neuroloogia erialakomisjoni esimees ja Euroopa ravimiameti neuroloogia ekspertrühma liige. ●

TÜ raamatukogu avab ajutised lugemissaalid Toomemäel

Sel kuul ukсед avama pidanud Tartu ülikooli raamatukogu jääb suletuks vähemalt 12. detsembrini, kuna ehitustööd ei saa ettenähtud ajal valmis. Selle tõttu avab raamatukogu 10. oktoobril *pop-up* lugemissaalid rahvusarhiivi hoones Toomemäel.

TÜ raamatukogu direktor Martin Hallik ütles, et lugemissaalide avamisega tullaakse vastu paljude tudengite soovile ja vajadusele kasutada mugavamalt õpikeskkonda. «Üle 500 ruutmeeri ja ligi 140 kohaga pinnal pakub raamatukogu oma lugejatele kahel korrusel erineva suurusega ruume, mis sobivad nii iseseisvaks õppimiseks kui ka rühmatööks,» kirjeldas Hallik.

Üks saal on sisustatud ka arvutitöökohtadega. Peale selle saab kasutada piiratud juurdepääsuga võrguväljaannete lugemiseks autoriseeritud arvutitöökohta ning printimise ja paljundusmasinat. «Puhkeala õdus ruum ja sööginurk soodustavad õppetöö pausidel vabamalt aega veeta, suhelda sõpradega ja soovi korral keha kinnitada,» lüüsis direktor.

Rahvusarhiivi hoone asub aadressil Liivi tänav 4 ning lugemissaalid on avatud esmaspäevast reedeni kell 9–21 ning laupäeval ja pühapäeval kell 12–18.

Raamatukogu renoveerimisperioodil on valdkondades paiknevad erialaraamatukogud kolm tundi kauem avatud. Erialaraamatukogude pikem lahtiolekuaeg on vajalik eelkõige selleks, et pakkuda keskkonda õppimiseks ning tingimusi raamatukogudevahelise laenutuse kaudu tulnud raamatute hoidmiseks ja lugemiseks.

LUGEMISSAALIDE AVAMISEGA TULLAKSE VASTU TUDENGITE SOOVILE JA VAJADUSELE KASUTADA MUGAVAT ÕPIKESKKONDA.

TÜ matemaatika ja informaatika, sotsiaalteaduste, maailma keelte ja kultuuride kolledži, Iuridicumi teabekeskuse raamatukogud, sealhulgas füüsika instituudi ja biomeedikumi raamatukogud, on sel perioodil avatud esmaspäevast reedeni kell 9–20.

Martin Halliku sõnul aitavad valdkondades paiknevate erialaraamatukogude tööd korraldada ka pearaamatukogu töötajad. «Harukogude toetamise eesmärk on katta raamatukoguteenusega ülikooli neli valdkonda, kus peale kirjanduse laenutamise saab pakkuda töökohti õhtusel ajal õppimiseks ja infootsingulast nõustamist,» ütles Hallik.

Alates sellest kuust saavad lugejad tellida ka tasuta raamatuid teistest Eesti raamatukogudest raamatukogudevahelise laenutuse ehk RVL-i teenuse kaudu. Tellida on võimalik raamatuid, mida ei saa renoveerimistööde tõttu hoidlatest kätte ja mis asuvad väljaspool Tartu linna.

Sellest kuust toimuvad teabespetsialistide konsultatsioonid kaks korda nädalas teisipäeviti ja neljapäeviti kell 17–20 neljas TÜ valdkonda esindavas harukogus. Loodus- ja täppisteaduste valdkonda esindab matemaatika ja informaatika raamatukogu, sotsiaalteaduste valdkonda sotsiaalteaduste raamatukogu,

humanitaarteaduste ja kunstide valdkonda maailma keelte ja kultuuride kolledži raamatukogu ning meditsiiniteaduste valdkonda biomeedikumi raamatukogu.

Raamatukogu personal jätkab lugejate teenindamist Akadeemia tänava sissepääsu kaudu, võimaldades avakogude raamatuid koju laenutada. Sellest kuust alates saavad tudengid raamatutele järele tulla ka laupäeval.

TÜ peahoones ajutiselt asuv raamatukogu infopunkt, kus saab end lugejaks registreerida, laenutustega seotud muresid lahendada ja vajadusel viiviseid maksta, kolib 10. oktoobril endise rahvusarhiivi fuajeesse. ●

Chemicumi menukas õppematerjalide veebileht sai uue näo

TÜ keemia instituudis arendatud veebilehte chemicum.com ja sellega seotud Youtube'i Chemicumi kanalit on külastatud ligi 1,6 miljonit korda ja seda enam kui 220 eri riigist. Hiljuti laeti TÜ keemia instituudi ja TÜ kaasabil vabalt vaadatavana üles selle veebilehe uus versioon. Seoses sellega on veebileht saanud uue näo ja sel on varasemast kvaliteetsemad katsevideod.

«Uus vabalt vaadatav ingliskeelne prooviversioon sisaldab juba ligikaudu 80 nn kallima kategooria kvaliteetset täis-HD katsevideot, mis on varustatud ingliskeelsete selgitustega,» kirjeldas projektijuht ja TÜ anorgaanilise keemia õppejõud Jaak Arold.

Projektijuhi sõnul on külastatavuse suur number neile oluline tagasiside. «Kui see on suur, siis võiks olla tegemist huvitava ja kvaliteetse ainesega,» sõnas Arold. Seesugune ka nutiseadmete abil vaadatav

haridustemaatiline html5-veebileht on tema sõnul Eestis pigem haruldus. «See nõuab palju vaeva, mistõttu põhinevad enamik uuemaid videomaterjalidena kasutatavatest õppe(veebi)materjalidest pigem Youtube'is olevatele videotele.»

Veebileht koosneb kahest põhimoodulist: kommenteeritud katsevideotest ja molekulide uurimise tarkvarast. «Esimese alla on koondatud katsevideod väga erinevatest keemia valdkondadest nagu näiteks mittemetallid, metallid, orgaaniline ja elektrokeemia jne,» selgitas Arold.

Videoid teevad leheküljele peamiselt projektijuht Jaak Arold ja TÜ rakenduselektrokeemia teadur Tavo Romann. Mõtteid kogutakse erialasest kirjandusest ning palju ideid on tekkinud ka seoses praktilisi töid juhendades. «Samuti tekivad uued ideelahendused katsete läbiproovimise käigus,» lüüsis Arold. ●

Vega toetusfond jagab äriprojektidele 80 000 eurot

Tartu ülikooli Vega fondi seekordne fondi kogusuurus on 80 000 eurot, mis on võrreldes varasemaga enam kui kaks korda suurem. Ka kandideerimissüsteem on muutunud paindlikumaks.

Vega fondi projektijuhi, TÜ ettevõtluse- ja innovatsioonikeskuse juhi Andres Kuusiku sõnul on varasemad kandideerimised näidanud, et Vega fondi toetus innustab meeskondi suurelt mõtlema, sealhulgas julgustab see alustama majandusarengut toetavate uute teadmispõhiste ettevõtetega.

Taotleda on võimalik 5000 euro suurust lihttoetust või kuni 30 000 euro suurust arendustoetust. Sel aastal on toetusel juures ettevõtluse arendamise sihtasutuse arendusosak ja Swedbanki vastav väljatöötatud sildfinantseerimistoode, mis võimaldab kokku välja jagada kuni kümme lihttoetust ja kümme arendustoetust.

«Konkursilt on läbi käinud mitmeid teadusmahukaid uuenduslikke ideid ning väga paljudel on olnud arenguvaru, ent rahaline puhver on pannud ette oma piirangud,» sõnas Kuusik. Sel korral soovatakse koos ülikooli ja väliste toetajatega meeskondi veelgi enam innustada ning neile pakutakse rahastuse saamiseks võimalusterohkemat toetuskeemi.

Kandideerima oodatakse tudengeid ja teadlasi kõikidest valdkondadest.

Taotlus tuleb esitada vega.ut.ee lehel hiljemalt 1. novembril. ●

Konverents arutleb sisse-rändajate toetamise üle

Konverentsil «Mitmekultuuriline kool: kuidas toetada õpilasi, õpetajaid ja lapsevanemaid» jagavad teiste seas oma kogemusi Ameerika Ühendriikidest pärit haridusajundjad, kes tegelevad uussisserändajate toetamisega sealses koolikeskkonnas.

Konverents vaatleb ka Eesti kogemust selles, kuidas koolides arvestatakse mitmekultuurilisuse ja usulise mitmekesisusega, ning ka võimalusi, kuidas rändetaustaga õpilasi toetada.

Eesti pagulasabi projektijuht Ingi Mihkelsoo ütles, et konverents toetab koole, kuhu pagulaslapsed on õppima asunud, ja ka neid koole, kellele rändetaustaga lapsi veel saabunud ei ole.

Ligikaudu viiendik pagulastaatusega inimestest Eestis on kas lapsed või noored. Kuigi seni on alaealiste rahvusvahelise kaitse saajate arv olnud väike, siis arvestades, et Eesti eelistab võtta vastu kõige haavatavamas olukorras pagulasi, näiteks üksikvanemaid ja lastega peresid, on järgneva kahe aasta jooksul pagulastaatusega laste ja noorte arv hüppeliselt tõusmas, rääkis Mihkelsoo. Tema sõnul on koolidel võtmeroll, et pagulastaatusega lapsed ja noored saaksid haridusteed võimalikult kiiresti ja turvaliselt jätkata.

«Niisugused küsimused, kes peaks olema rändetaustaga lapsele peamine kontaktisik, kes selgitaks talle koolielu ja jälgiks lapse heaolu, kuidas selgitada kaasõpilastele, lapsevanematele

ja kogu koolipererele pagulaslapse kooli õppima asumist jne, vajavad läbimõtlemit juba enne, kui laps esimest päeva kooli tuleb,» selgitas Mihkelsoo. Konverents annabki koolidele võimaluse nimetatud küsimusi pikemaajalise kogemusega asjatundjatelt küsida.

Konverentsil esinevad kaks USA hariduseksperti, Anna Marie DiPasquale (New Hampshire'i Concordi keskkooli sotsiaaltöötaja) ja Jodi Harper (New Hampshire'i Granite United Way Bring It!!! programmi esindaja). DiPasquale räägib sellest, kuidas saab kogukond toetada uussisserändajate kohanemist, Harper kõneleb oma asutuse kogemusest kogukonna kaasamisel, selleks, et aidata rändetaustaga õpilastel kooliellu sulanduda.

Eesti kogemusest räägivad liri Saar (Tartu Descartes'i kooli sotsiaalpedagoog) ja Aune Valk (haridus- ja teadusministeeriumi analüüsiosakonna juhataja). Saar analüüsib kooliruumis kultuurilise ja usulise mitmekesisusega arvestamise võimalusi sotsiaalpedagoogi vaatenurgast. Valk tutvustab kultuuridevahelise õppe olemust mitmekultuurilises koolis.

Konverentsil toimuvad töötoid pakuvad uusi meetodeid ja praktilisi nippe, mida saab nii tavahariduses kui ka noorsootöös kohe kasutama hakata. Konverents toimub 21. oktoobril Tallinnas koolituskeskuses Puna- ne Puu. ●

100 aastat koostööd

Tänavu möödub põlevkivi kaevandamise algusest Eestis 100 aastat. Nende aastatega on Eestist kujunenud juhtiv põlevkivialane pädevuskeskus kogu maailmas. Seda kõike tänu pikaajalisele koostööle, kus on läbi põimunud meie sajandipikkune põlevkivi kasutamise ning põlevkivi teaduspõhise uurimise kogemus. Seega võime eriliselt liialdamata väita, et koostöö Eesti Energia ja tema eelkäijate ning Tartu ülikooli vahel on kestnud juba 100 aastat.

Meie tänane koostöö Tartu ülikooliga on seisnud ennekõike geoloogide, füüsikute ja keemikute pädevuse kasutamises. Aga koostöö ülikooliga hõlmab ka järeelkasvu tegevusi. Ootame põnevusega tulemusi selle sügise värskest algatusest ehk projektipõhise praktika programmist, kus üliõpilased lahendavad Eesti Energia antud tegelikke ülesandeid ettevõttepoolse praktikajuhendaja juhtnõõride abil.

Täna on Eestis veel miljard tonni aktiivset põlevkivivaru ning arvestades üleilmset põlevkivivarude mahtu, siis on võimalusi uuendusteks tohutult. Põlevkivisektor on Eesti jaoks äärmiselt tähtis: see annab riigi SKP-sse otseselt ligi viis protsenti, loob kokku üle 10 000 töökoha ning panustab väga oluliselt energiasõltumatusesse, kus Eesti on Euroopa Liidu liider.

20. septembril Tallinnas alguse saanud rahvusvahelisel põlevkivisümposiumil, kus osales teadlasi, asjatundjaid ja ettevõtjaid 21 riigist üle maailma, ütles ka Tartu ülikooli rektor, professor Volli Kalm, et põlevkivi teaduspõhine uurimine Eesti ülikoolide

KADI STEINBERG
Eesti Energia partnersuhete juht

kaasabil võimaldab riigil teha taru otsuseid, et põlevkivi annaks ka edaspidi ühiskonnale kasu, looks uusi töökohti ning edendaks uuendusi selles ainulaadses valdkonnas maailmas.

Eesti Energia on suured väljakutsed, tegutseme piirkondlikul Balti- ning Põhjamaade elektri- ja üleilmsel oliturul ning vajame selgelt ka teadusasutuste abi, et konkurentsipüüdis. Et ühine tegutsemine oleks mõistlik ja tulemuslik, peavad nii ülikoolid kui ka ettevõtted hästi teadma, mida täpselt soovitakse.

Eesti Energia on kaardistanud enda lähimate aastate olulisimad uuendusvaldkonnad. Laias laastus on nendeks tõhusam kaevandamine, põlevkivienergeetika arendamine, taastuvenergia arendamine ning uued võimalused jae- ja võrguäris. Oleme neid uuenduste valdkondi Eesti ülikoolidele hiljuti tutvustanud ja kutsunud neid väljakutsete lahendamises kaasa lööma. Ootame, et ülikoolid pakuksid välja võimalikud koostöökohad, et käivitada uurimissuunad. Esmane tagasiside näitab, et on palju võimalikke koostöökohti Tartu ülikooliga.

Mõtete kogumiseks ja hindamiseks oleme loonud Eesti Energias ideepanga, mis töötab ärivõimaluste arendamise inkubaatori põhimõttel. Värskeid ideid, kuidas luua ettevõttele uut väärtust ja tagada tulevane kasv, ootame kogu aeg nii enda töötajatelt kui ka koostööpartneritelt, teadusasutustelt, teistelt ettevõtetelt ja organisatsioonidelt. Meile on oluline kaasata parimat oskusteavet ja kõige oskuslikumaid partnereid. Kõige tänuväärsemad on ideed, mis on seotud kontserni üldkavalist väljakutsete lahendamise.

Tulemuslikku koostööd! UT

OOTAME PÕNEVUSEGA TULEMUSI VÄRSKEST ALGATUSEST, KUS ÜLIÕPILASED LAHENDAVALD EESTI ENERGIA ANTUD TEGELIKKE ÜLESANDEID ETTEVÕTTEPOOLSE PRAKTIKAJUHENDAJA JUHTNÕÕRIDE ABIL.

Juhend aitab märgata ebavõrdset kohtlemist

ALMA MATER

Tartu ülikooli personaliosakond koostas koostöös õppeosakonnaga võrdse kohtlemise juhendi, mis illustreerib erinevate näidetega võimalikke diskrimineerimise ja kiusamise olukordi. Juhend aitab seesuguseid situatsioone teadvustada ning suunab mures olijat lahenduse suunas.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Personaliosakonna juhataja Kristi Tenno ütles, et kuna võrdse kohtlemisega seotud probleemid on ühiskonnas saanud palju kõlapinda, ja on selge, et ülikool on suur asutus,

siis võib ka siin esineda olukordi, kus inimesed tunnevad end diskrimineerituna või kiusatuna. «Tahtsime, et oleks olemas teave selle kohta, mida halb kohtlemine või kiusamine endast kujutavad ja kuidas inimesed saaksid neile probleemidele lahendused,» sõnas Tenno.

Personalitöö jurist Helin Jaak-

ma sõnul on oluline, et võrdse kohtlemisega seotud probleeme ei alahinnataks ning nendega tegeletaks juba vahetus töökeskonnas. «Vahetu juht võiks olla esimene inimene, kes saaks sellises olukorras aidata. Kui ta ei ole just see inimene, kellega probleem on tekkinud,» ütles Jaakma.

Õppeosakond soovib üliõpilastel püüda võimaluse korral ise olukorda lahendada, kaasates asjasse segatud osapooli. Kui see aga tulemust ei anna või üliõpilane ei soovi seda teha, võib oma murega pöörduda õppekava haldava struktuuriüksuse juhi poole. «Kaebuse võib esitada igaüks, kes on diskrimineerimise või kiusamise tunnistaja või kes tajub häirivat, ähvardavat, vaenulikku, halvustavat, alandavat või solvavat õhkkonda,» ütles TÜ üliõpilasnõustaja Liana Martin.

VÄÄRKOHTLEMINE POLE VÕLTSPROBLEEM

Praegu ei osata hinnata, kui suur probleem võiks ülikoolis ebavõrdne kohtlemine olla, sest statistikat ei ole tehtud. Õppeosakonna sõnul ei saa eri probleemide puhul ka suuri üldistusi teha. Küsimusele, missuguseid probleeme on olnud tudengite seas, toodi välja näide sellest, kuidas õppeprotsessi hindamine on individuaalne ning kaasüliõpilasest halvem hinne ei tähenda alati veel ebavõrdset kohtlemist.

Helin Jaakma sõnul on inimeste teadlikkus võrdsest kohtlemisest väga madal võrreldes Skandinaavia maadega. «Inimesed arvavad tihti, et see piirdub palgalõhega või et see on võltspoleem ega puuduta neid. Kui inimesed juhendit loevad, saavad nad aru, et see puudutab neid väga, ja alati tuleb arvestada, kuidas käituda.»

Haridusuuenduskeskuse peaspetsialist ja soolõime koolitaja

Katri Lamesoo ütles, et kõnesolev juhend on töötajate ja tudengite jaoks esimene samm, millest lähtuda, kui inimest on ebaõiglaselt koheldud.

Lamesoo sõnul võiks üks näide panna mõtlema ka neid inimesi, kes peavad halba kohtlemist võltspoleemiks või läänest sisse toodud moeteemaks. Ta viitas

KAS TARTU ÜLIKOOL ON VIIMASED KAKSTEIST AASTAT NAISTE JA MEESTE VÕRDÕIGUSLIKKUST EDENDANUD?

ühele doktorantidele ja professoritele suunatud üritusele, mille ajal tegi professor doktorantidele seksuaalse alatooniga märkusi ja lähenes neile füüsiliselt. «Teisest riigist tulnud doktorandid olid professori käitumisest häiritud, samas kui kohalikud käsitlesid seda kõne all oleva professori nn isikuomadusena, mis tuleb välja kannatada,» rääkis ta. Inimesed suhtuvad seesugustesse olukordadesse väga erinevalt ning siinkohal on küsimus tunnetuses – kas ja kui võrd tuntakse end solvatuna.

KAS DOKUMENT MUUDAB MIDAGI?

Lamesoo arvates ei saa ühe dokumendiga tõenäoliselt hoiakuid või käitumist muuta, küll aga saab sellega teadlikkust tõsta. «Teisalt, arvestades, et soolise võrdõigussuhte seadus kehtib meil juba 2004. aastast, võiks pigem küsida, miks sai juhend koostatud alles nüüd,» ütles ta. Sama seadus sätestab haridus- ja teadusasu-

tuste ning tööandjate kohustuse edendada naiste ja meeste võrdõigussuhte. «Kas Tartu ülikool on viimased kaksteist aastat naiste ja meeste võrdõigussuhte edendanud? Mina ei ole seda märganud. Seega, kui meil ei rakendata seadusi, siis vaevalt toob seegi dokument kaasa mingi muutuse võrdsema kohtlemise

suunas,» sõnas Lamesoo.

Sealsamas meeldib talle juhendi juures väga see, et halva kohtlemise eri vormide ja olukordade juures on näited. «Hea on ka see, et osutatakse kõrvalseisja rollile. Kui keegi tunneb end töötajaskonnas halvasti, siis on tegelikult kõigil halb. See, et välja on töötatud väga selged sammud, kuidas väärkohtlemise juhtumit lahendada, vaimustab mind,» ütles Lamesoo.

TÜ soouuringute lektor Helen Biin väitis, et iga organisatsioon peab hea seisma oma liikmete heaolu, sh ka kiusamise ja ebavõrdse kohtlemise tõkestamise eest.

«On kiiduväärne, et TÜ on astunud olulise sammu ja asunud võrdset kohtlemist asutuses kavakindlalt juhtima, andes ülikooliperale sõnumi, et nende turvalisus ja õigused on tagatud ning kaitstud,» rääkis Biin.

7. oktoobril ehk täna toimuvad ülikoolis ka võrdse kohtlemise teemalised koolitused, millest >>

» esimene algab kell 10.15 ja on suunatud kõigile töötajatele. Teine koolitus algab kell 13 ja see on mõeldud juhtidele ning seal hakatakse tegeliku elu näitel eri probleeme lahendama. Koolitustel kõneleb soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik Liisa-Ly Pakosta ning seal tutvustatakse ka koostatud juhendit.

VAJA ON PIDEVAID KOOLITUSI

Helen Biin ütles, et juhendit tutvustavate sisekoolituste pakumine ülikooli töötajatele on kahtlemata oluline samm. «See, kui võrd loodud juhend rakendub ning ülikooli igapäeva elu muudab ja parandab, on iseasi. Kriitiline on siinjuures see, kuidas loodud juhend kõigi ülikoolipere liikmeteni – üliõpilaste, akadeemilise- ja

tugipersonali ning juhtideni – viiakse,» ütles lektor.

Biini sõnul kipuvad vabatahtlikel koolitustel osalema need, kellele on teema südamelähedane või tundub huvitav. «Need, kes tegelikult koolitust või teavet vajavad, sinna ei jõua.» Tema sõnul näitab mitmekesine koolitamise kogemus, et võrdse kohtlemise olemuse ja vajaduse teadvustamine ning ebavõrdse kohtlemise märkamine nõuab pikemaid koolitusi.

«Peale võrdse kohtlemise põhimõtete selgitamise on oluline pakkuda koolitavatele võimalust ja tööriistu analüüsima enda käitumist ja otsuseid juhtivate hoiakute, uskumuste ja stereotüüpide puhul.» Eneseanalüüsi pinnalt võivad paljastuda ootamatud teadvustamata

hoiakud ja eeldused. «Oluline on muidugi ka see, et töö võrdsete võimaluste tagamise ja halva kohtlemise välistamise nimel jätkuks ega piirduks vaid juhendi ja paari koolitusega.»

See eeldab aga sihikindlat lähenemist ja vastavate eesmärkide seadmist, teavitustööd ning võrdse kohtlemise strateegia ja juhendi rakendamise järelevalvet. Järelevalve eeldab omakorda valmisolekut uurida strateegia rakendumist ja vajadusel muudatusi sisse viia.

«Selline töö vajab kindlasti rahastust, see tähendab, et seda tuleb kavandada kõrgeimal tasemel. Võrdse kohtlemise põhimõtteid tuleb lõimida kõigile ülikooli õppetöö ja juhtimise tasanditele, et see oleks ülikooli läbiv ühtne väärtus,» lisas Biin.

Rahvusülikooli rahvusvahelistumine tõstatab küsimusi

ALMA MATER

Rahvusülikooli õppekavade ingliskeelseks muutmise tekitab Tartu ülikooli professorites erinevaid küsimusi. Näiteks, mis saab siin õppinud välisüliõpilaste suurt arvu ning kas ja kuidas peaksime rahvusülikooli hoidma.

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

ÜKS KÜSIMUS

FOTO: ERAKOOGU

LIISA-LY PAKOSTA

soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

Mida tähendab võrdse kohtlemise juhend Tartu ülikoolile?

○ n korraga nii üllatav kui ka loogiline, et just Eesti ülikoolidest tuleb ülekaalukalt palju pöördumisi võrdsete võimaluste, täpsemalt küll nende puudumise kohta. Üllatav seetõttu, et ülikoolid on Eesti ühiskonna paremik ja eeskuju, teadmiste ja võimaluste kantsid. Loogiline on ülikoolidest tulev suhteliselt suur pöördumiste hulk aga seetõttu, et see annab tunnistust avatud ja hirmuvabast õhkkonnast ning väga heast teadlikkusest oma õiguste kohta. Selle üle võib tegelikult kokku võttes pigem rõõmus olla. Avatust, sallivust ja põhiõiguste kaitstust näitab pöördumiste suurem hulk, mitte vastupidi.

Siit edasi on jälle loogiline, et *Alma mater* hoiab sellist kultuuri au sees, kus inimesed tunnetavad õiglast konkurentsi ja vastastikusele lugupidamisele tuginevat põhiõiguste kaitset. Sest, nagu öeldud, tegemist on ju Eesti ühiskonna ladvikuga, parimatega meie hulgas. Väga kõrgele seatud latiga käib kaasas ka rida õilsaid kohustusi, nagu näiteks vajadus võrdse kohtlemise juhendi järele. Eesti ülikoolidele näitab Tartu ülikool head eeskuju. Praktilist vajadust põhjustab eeskätt ülikoolide pere kõrge haritus, mis võimaldab rohkem oma õiguste võimalikku rikkumist märgata ja ka abi otsida. ●

Elmisel kuul korraldati Leuveni ülikooli algatusel seminar, kus räägiti rahvusülikoolidest, keele ja kultuuri hoidmisest. Sellest innustunult küsis UT ajakiri Tartu ülikooli professoritelt ja õppejõududelt, mida arvavad nemad Tartu ülikoolis toimuvatest muutustest ning kas me liigume nende arvates õiges suunas.

Leuveni ülikooli algatatud seminaril osales üksteist erinevat ülikooli, sealhulgas ülikoolid teistest Baltimaadest ja Soomest. TÜ eesti keele osakonna juhataja ja professor Helle Metslang ütles, et seminaril kõneleti rahvusvahelistumisest ja kultuuriidentiteedi suhtest Euroopa kõrghariduses.

Samuti sellest, et teaduses, nagu muudelgi aladel, on praegu kujunenud *lingua franca*’ks inglise keel, mis hõlbustab kahtlemata rahvusvahelist suhtlemist.

«Samas on Euroopa üldiseks suundumuseks keeleline ja kultuuriline mitmekesisus ning rahvusvahelistumine ei ole sama, mis ingliskeelsus: välisüliõpilane

KUI SOOVIME MIDAGI KVALITEETSET TEHA, ON VALIKUID KAKS: KAS TÕMBAME ERIALADE MÖTTES KOOMALE VÕI MUUTUME PIGEM RAHVUSVAHELISEMAKS ERINEVATE ALADE LÕIKES.

või –õppejõud elab sisse ka selle maa keelde ja kultuuri, kuhu ta on õppima või töötama asunud,» rääkis Metslang.

Seminaril tulid välja ühised mured rahvuskeelte akadeemilise funktsiooni kohatise nõrgenemise ja selle tagajärgede pärast. Kui Holland võistleb näiteks maailma haridusturul kasutades laialt inglise keelt, siis Belgias asuv Flandria on seevastu orienteeritud oma maa vajadustele ning õpe on

eelkõige flaami keeles.

«Eesti paistis positiivselt silma n-õ pehmete meetmetega: eestikeelne õpe on tasuta, eesti keele toimimist toetavad riiklikud programmid, eesti keele arengukava, ülikoolide keelepõhimõtted jne,» ütles Metslang.

RAHVUSÜLIKOOI SÄILIB RAHVUSVAHELIS- TUMISE KAUDU

TÜ arvutiteaduse instituudi juhataja ja professor Jaak Vilo ütles, et peab väga lugu Eesti omariiklusest ja väikerahva omanäolisusest suures ja laias maailmas. «Rahvusülikool on meie panus nii enda kultuuri ja konkurentsivõime kui ka üleilmse teaduse arendamisse koostöös teiste riikide ja ülikoolidega.»

Vilo sõnul on rahvusülikool rahvusvahelises tööjaotuses täiesti loomulik nähtus. «Hoiame nii oma keelt ja kultuuri, õpetame tudengeid hakkama saama rahvusvahelisel tasemel. Midagi tehakse n-õ oma, midagi on üleilmne ja alati peab olema uhke

enda ülikooli ja tööandja üle,» ütles ta veendunult. Ta lisas, et magistriõppe rahvusvahelisus ei nõrgenda kindlasti rahvusülikooli staatust.

Johan Skytte poliitikauuringute instituudi rahvusvaheliste suhete ja regiooni uuringute programmijuht Eiki Berg rääkis, et rahvusülikool säilib tänases maailmas ainult rahvusvaheliseks muutudes. «Eesti näitel võib rääkida dilemmast, mis on

tekinud niinimetatud demograafilise augu tõttu. Kui soovime midagi kvaliteetset teha, on valikuid kaks: kas tõmbame erialade mõttes koomale, ei proovi õpetada kõike, mida siiani teinud oleme, ja loodame, et tekib kriitiline mass kvaliteetseid üliõpilasi, või muutume pigem rahvusvaheliseks erinevate erialade lõikes.»

Berg ei ole kindel, kas esimese variandi puhul annab rahvuskeelne õpe välja kvaliteedimõiste võrreldes rahvusvahelise kontekstiga. «Need, kes hindaksid ja suudaksid võrrelda, ei saa paraku meie keelest aru.» Teise variandi puhul aitab ingliskeelne õpe muuta meid teiste ülikoolidega võrreldavaks ja sundida pingutama selleks, et püsida konkurentsis.

«Kõige olulisem on, et tiheda konkurentsioela kaudu siia õppima tulnud tudengid loovad eeldused kvaliteetõppeks ja hoiavad kohalikud eestimaised professorid kodus,» sõnas Berg.

Professor Jaak Vilo arvates tuleks rahvusülikooli hoidmise mõttes rääkida rohkem sellest, mida ja miks me teeme, tutvustada meie panust ning tulemusi ja saavutusi. «Mulle tundub, et mingi salapärase lõhe on tekkinud ülikooli ja ühiskonna vahele. Meist ei saada aru ja võib-olla ka vastupidi.» Ta arvas, et ülikooli nõukogu liikmed võiksid aidata tutvustada ülikooli teaduse ja õppe tulemusi ning seda, miks need on maailma muutvad.

Vilo arvates peab ülikooli üks suurimaid suundi olema kindlasti jätkuvalt kvaliteedi kasvatamine. Professori sõnul näevad nad IT-erialade puhul kõvasti vaeva, et kasvatada korraga nii mahtu kui kvaliteeti. «See ei ole lihtne, sest vajame selleks juurde õppejõude,

doktoreid ja muidugi raha. Ideaalis käiks ülikooli õppe- ja töökohtade peale meeletu rabelemine ja konkurss. Kuna seda ei ole, siis on midagi ilmselt veidi valesti.»

Professor Eiki Bergi sõnul ei tasu ülikoolis n-õ üle mõelda küsimuses, mis saab rahvusülikoolist. «Kui tahame olla väga hea, kvaliteetset teadust ja õpet pakkuv klassikaline ülikool, siis tuleb paraku valitsevate hoovustega kaasa liikuda.»

RAHVUSVAHELISTUMINE ON ÕIGE SUUND

Bergi sõnul on rahvusvahelistumise suund üldjuhul õige ning kõigil neil aladel, mil on läbilõigivõimet, tuleks tõsiselt mõelda rahvusvahelistumisele.

«Mind teeb mõnevõrra murelikuks see, kui selgub, et häid üliõpilasi on piisavalt ja tung väljastpoolt õppima tulla on enam kui rahuldav, siis leidub ikka neid, kelle arvates on õppekavasid liiga palju,» ütles Berg.

Ta lisas, et mõnikord arvatakse ka, et ülikoolil peaks kehtima teatud kvoodisüsteem selle kohta, kui palju ingliskeelset õpet tohiks magistrisandil olla selleks, et rahvusülikool säiliks. «See on minu silmis vääriti arusaam, sest meil on kaitsemeetmeid «rahvusteaduste» määramise ja erikohtlemise näol nii või teisiti sätestatud.»

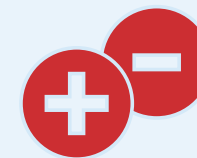
Jaak Vilo ütles samuti, et rahvusvahelistumine on hea, sest ka kogu teadus töötab rahvusvahelises kontekstis. «Ülikooli lõpetavad noored >>

TUULE SÕBER

informaatika 3. kursus

Tartu ülikool on Eesti ainus rahvusülikool ja just seepärast lasub meie ülikoolil kohustus tagada eestikeelse kõrghariduse säilimine. Eesti riik vajab emakeelset kõrgharidust erinevatel põhjustel. Üliõpilase vaatepunktist on lihtsam ja mugavam õppida eesti keeles. Ei saa eeldada, et kõigil siinsetel elanikel oleks täiuslik võõrkeeleskus, mida nõuab muukeelsetel õppekavadel õppimine. Kui ülikoolis kasutatakse eesti keelt, aitab see kaasa ka meie keele säilimisele. Näiteks nõuab emakeelne õppetöö uue erialase sõnavara loomist, mis omakorda rikastab keelt. Peale selle on ülikoolis kasutataval keelel tugev sümbolne väärtus. Keel, milles antakse kõrgharidust, on mõjukas. Selles keeles ei häbeneta kõnelda ja väheneb tõenäosus, et selle kasutamisest loobutakse, nagu juhtus kahjuks valgevene keelega.

POOLT JA VASTU

Kas Tartu ülikool peaks liikuma õppekavades eelkõige eesti keele suunas?

HEIKI VIISIMAA

TÜ rahvusvaheliste suhete eriala vilistlane

Tartu ülikool peaks looma enam ingliskeelseid õppekavu, sest ainult nii on võimalik üleilmnes konkurents edukas olla. Inglisekeelne õpe võimaldab ülikoolil muutuda rahvusvahelisemaks ja kutsuda siia nii välisüliõpilasi kui –õppejõude. Teistest riikidest pärit inimestel on erinevad vaatenurgad ja nad rikastavad meie kõigi õpinguid. Ülemaailmne teaduskeel on inglise keel. Kui me tahame osaleda teaduses, peame paratamatult kasutama just seda keelt, et ennast arusaadavaks teha. Lõpetuseks, võiksime enda vastu ausad olla. Juba käesoleval hetkel on paljudel eestikeelsetel õppeainetel kogu õppematerjal ingliskeelne ja ilma seda keelt oskamata on ülikoolis pea võimatu õppida. Seega ei saa puhtalt eestikeelsest kõrgharidusest juba praegugi rääkida.

» asuvad samuti tööle rahvusvahelises kontekstis. Näiteks rahvusvahelistes või Eesti ettevõtetes, mille ülesanne on tõsta Eesti riigi rahvusvahelist konkurentsivõimet.» Ta lisas, et avatud maailmas peab meil olema tugev positsioon, sõbrad, partnerid ja

KUIVÕRD ON PRAEGUSED SUUNDUMUSED KOOSKÖLAS ÜLIKOOI KEELEPÕHIMÕTETE JA EESTI KEELE ARENGUKAVAGA. KAS AKADEEMILINE EESTI KEEL JÄÄB PÜSIMA?

kaastöötajad, kes meid tunneksid ja kellega koos saaksime edasi areneda.

TÜ ajakirjanduse õppetooli praktilise ajakirjanduse assistendi ning meedia ja kommunikatsiooni eriala doktorandi Signe Ivaski arvates on õppekavade ingliskeelseks muutumine vältimatu.

Teine asi, millele ta hakkas suvel USA-s Ohio ülikoolis koolitusel olles mõtlema, on see, et miks ei publitseeri meie magistritudengid oma töid. USA-s on see tavapärane. «See tundub topelt töö, tõlkida teooria eesti keelde ja hiljem kogu töö jälle inglise keelde.» Häid lahendusi ei osanud Ivask seesuguses olukorras välja pakkuda.

Mis saab aga võõrkeeles õppinud inimestest tulevikus? Professor Helle Metslangi arvates peaksime õppekavade ingliskeelseks muutumise juures looma tingimusi eesti keele kaudu ehk lõimima välisstudend- ja õppejõude eesti keelde, kultuuri ja teaberuumi.

«Võiksime neid võtta kui kasvulava, kust võivad tulla nii eestikeelsed tippasjatundjad Eestile kui ka Eesti sõbrad kus tahes maailmas.» Ta tõi näite, et

eesti ja üldkeeleteaduse instituudis on õppejõudude ja üliõpilaste seltskond üsna rahvusvaheline, kuid suheldakse eesti keeles. «Suhtlus- ja töökeele valik on hoiaku küsimus,» arvas ta.

Metslangi sõnul on õppekavade ingliskeelseks muutumi-

ne aga problemaatika, mis vajaks mitmekülgset analüüsi. Kuivõrd on praegused suundumused kooskõlas ülikooli keelepõhimõtete ja eesti keele arengukavaga ning kas põhimõtted on piisavad selleks, et akadeemiline eesti keel püsiks ja areneks kõigil erialadel.

DOKTORIÕPPE KEEL TEKITAB SAMUTI KÜSIMUSI

«Teiselt poolt tänaste tegemiste tulemused või tagajärjed: mis saab võõrkeeles õppinud inimestest ja võõrkeelsetest erialadest tulevikus? Milline osakaal on parim eri keeltest õpetatavate ainete, õppekavade, õppijate ja õppejõudude puhul?» mõtiskles Metslang.

Professori arvates on Tartu ülikool rahvusülikoolina üldiselt väärikas seisus, kuid uudised ingliskeelse õppe lisandumisest annavad vastupidiseid signaale.

«Doktoriõppe arengute üle käivate arutelude tõttu tuleks uuesti läbi mõelda doktoriõppe keelsus. Kui tahame, et doktori- kraadiga asjatundjad leiaksid enam rakendust kogu Eesti ühiskonnas, siis on seda olulisem, et nad suudaksid tööalaselt

eesti keeles suhelda,» lausus Metslang.

Professor lisas, et leidis meeldiva üllatusena, et kuigi enamik väitekirju on ingliskeelsed, on eestikeelsete osakaal siiski väikeses tõus. 2013. aastal oli eestikeelseid väitekirju 15%, 2014. aastal 15% ja 2015. aastal 18%.

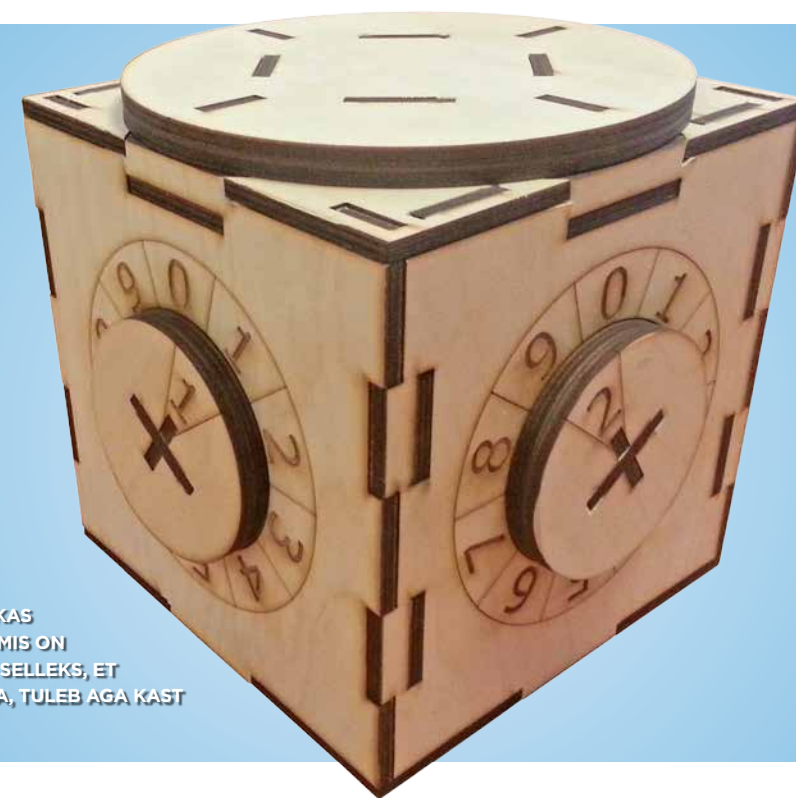
«TÜ nõuab ka ammendavat kokkuvõtet, kuigi sellist nõuet ei saa välja tuua paari teise ülikooli puhul. Olen eesti keele arengukava seiret tehes jälginud eestikeelse või ammendava eestikeelse kokkuvõttega doktoritööde osakaalu, mis kaldub Eesti lõikes paraku vähenema.»

Signe Ivask rääkis, et kui ta hakkas oma doktoritööd kirjutama, siis tundus talle loogiline variant kirjutada see just inglise keeles. «Kui kuulsin ja lugesin, et Indrek Treufeldt valis teadlikult eesti keele, hakkasin endas kahtlema. Mõtlesin, et oleksin võinud isegi võib-olla eesti keeles kirjutada, kuid nüüd, kui osa tööst on juba tehtud, ei tundu teise tee peale tagasi pöördumine enam mõistlik.»

Ivask ütles, et oma doktoritööd kirjutab ta inglise keeles eelkõige seepärast, et saaks oma leide kellegagi arutada.

Ta lisas, et tal on hea meel, et osa doktorante siiski kirjutavad eesti keeles.

«Lugesin hiljuti Liisi Esse doktoritööd Eesti sõduritest Esimeses maailmasõjas. Vaatasin huviga, et osa selle töö publikatsioon oli inglise keeles, samas katusteksti oli Esse kirja pannud eesti keeles. See meeldis mulle, sest selle asja sees olles tundub, et kõik on ja peabki olema inglise keeles.»

SANDER STROOM HAKKAS MEISTERDAMA KASTE, MIS ON KINKEPABERI ASEMELE. SELLEKS, ET KINGITUS KÄTTE SAADA, TULEB AGA KAST LAHTI MUUKIDA.

FOTO: SANDER STROOM

Tudengite hobi on menukas nii Eestis kui ka välismaal

Oma kätega millegi valmistamine on saanud aasta-aastalt üha menukamaks. Tegime juttu noortega, kelle taolisest huvist on välja kasvanud midagi suuremat.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Tarkvaratehnoloogia magistrant Sander Stroomi hobi on vineerist kastide meisterdamine. Tegelikult oleks õigem nimetada neid hoopis seifideks, sest kastide lahti saamiseks

on vaja teada õiget kombinatsiooni.

Sander rääkis, kuidas ta nägi kunagi Youtube'i keskkonnas videot, kus noormees tegi öle sünnipäevakingituseks suure mõistatusega kasti, mille põhjas oli kingitus. Selleks et kingituseni jõuda, oli vaja mõistatused lahendada. Sealt saigi Sander innustust

ja proovis ka ise midagi taolist valmistada.

Esimese kasti tegi Sander isale ja see sarnanes väga algupärase kastiga, mida ta videos nägi. Hiljem mõtles ta välja kindlad nõuded, millele kastid vastama peavad. Esiteks on kastid nagu legod – ei ole kasutatud liimi, krube ega muid vahendeid

KOMMUNIKATSIOONITUDENGITE KOOLITÖÖST SAI ALGUSE TORE PROJEKT.

» üksikosade kinnitamiseks.

Kastides on kasutatud ainult puidust osiseid. Kastil on lukk ja uuematel kastidel on luku kood ka muudetav. Kasti saab täielikult lahti võtta ja kokku panna pärast luku avamist.

SOBIB KA TIPIKASTIKS

Esialgne mõte oli kasutada kaste kinkepaberi asemel. Selleks et kingitus kätte saada, peab kingi saaja luku avama kas muukides või mõistatust lahendades. Hiljem tekkis Sandril idee kaste kasutada ka hoiupörsastena. Vaja oli lihtsalt kaanele pilu sisse lõigata. Vana Jäära pubis kasutatakse ühte kastidest näiteks tipikastina.

Siiani on Sander valmis teinud kaheksa erinevat kasti. Aastas valmib tal keskmiselt kaks uut kujundust. Kõige rohkem aega kulub selleks, et mõelda välja, milline peaks lukusüsteem olema. Kui joonestamiseks läheb, saab disain muude toimingute kõrvalt valmis umbes kahe nädalaga. Ta rääkis, et nii mitme kasti valmista-

misest on tekkinud juba erinevad võtted, kuidas vineerist üksikosi kõige paremini kokku sobitada.

Kaste kujundades teeb Sander ainult kahemõõtmelised joonised ning üritab peas välja mõelda, mismoodi osad kolmemõõtmeliselt kokku sobivad.

«Varem juhtus päris tihti nii, et kui disain juba peaaegu valmis oli, tuli välja, et neid osi ei saa üheski järjekorras kokku panna, sest midagi jääb alati ette. See

ISETEHTUD KINGITUSED AITAVAD MUUHULGAS VÄHENDADA HARJUMUST OSTA VIIMASE HETKE MASSTOODANG.

on kindlasti kõige keerulisem osa selle hobi juures,» lausus noormees.

Sander ise arvab, et kastide juures on kõige huvitavam see, kuidas detailid hoiavad üksteist niimoodi koos, et kast laiali ei laguneks.

Sandri valmistatud kastid tekitavad huvi ka välismaal. Oktoobri keskel läheb ta Rooma oma

meisterdusi näitama. Seal saavad igasugused leiutajad ja nokitsejad näidata, millega nad tegelevad.

Sander rääkis, et ta püüab kogu aeg uusi lukusüsteeme välja mõelda. Järgmise kasti põhimõte on näiteks selline, et kasti avamiseks peab etteantud üksikosadest võtme ise kokku panema. Kui tekib rohkem huvilisi, kes tahavad kaste osta, siis üritab ta neid kindlasti ka müügiks valmistada.

JÕULUKINGID TEE ISE

Kaks aastat tagasi sai äärmiselt menukaks toonaste Tartu ülikooli kommunikatsioonitudentide Eliise Oti, Helena Haini, Liina Külvi ja Kai Reinfeldti koolitöö raames tehtud kampaania «Sel aastal teeme jõuluringid ise», kus tudengid kutsusid inimesi üles enne jõule ise kingitusi meisterdama. Liikumine kujunes väga menukaks ja blogi teeise.com tegutseb siiani.

Neiud rääkisid, et igaühel neist on mingi väiksem huvi meisterdamise vastu olnud: Liina on küpsetaja, Kaile meeldib kududa, Eliise teeb kodus remonti, Helena on käinud lausa laataladel omatehtud ehteid müümas.

Neiude meelest on isetehtud kink suurepärase võimalus näidata olulistele inimestele seda, kui palju neist hoolime. Nad rääkisid, et ükskõik milline poeriulilt haaratud vidin ei kanna endas sellist tähendust kui see, millesse on aega ja oskusi panustatud. Lisaks aitab see vähendada harjumust osta n-ö viimase hetke massitooted ja see on omakorda panus

looduskeskkonda.

Küsimuse peale, miks on nende algatus nii menukaks saanud, vastasid nad, et ilmselt on seal taga mitme asja koosmõju: igasugune isetegemine, olgu siis näiteks leivaküpsetamine, on muutumas populaarsemaks. Teiseks võib ilmselt tuua inimeste suurema keskkonnateadlikkuse: väga paljut saab taaskasutada ning luua tõeliselt kauneid ja lahedaid asju.

«Me ise usume, et meie leht on menukas ka seepärast, et enamik ideid, mida jagame, on üsna lihtsad ega murra kellegi konti. Peale selle proovime ka palju asju ise järele. Ega meie katsetused ka alati ei õnnestu, kuid siis saamegi

jagada oma soovitusi selle kohta, mida mitte teha,» ütles Kai.

Meisterdajad arvavad, et kui tutvusringkonnas leidub niisama hobikorras meisterdajaid, siis sageli ongi nendelt saadud kingid nende endi tehtud.

TEGEVUST ÕHTUTEKS

Paljud aga hakkavad katsetama just enne jõuluhooaega: ühest küljest leiab tegevust pimedateks sügisõhtuteks, teisest küljest saab jõuludeks perele-sõpradele vahvad kingid.

Blogi esimesel tegevusaastal palusid tudengid lehe fännidel saata oma meisterdusi ja nad ei pidanud pettuma – inimestele meeldib meisterdada.

«Need, kellele meisterdada ei meeldi, toovad peamiseks põhjuseks ajapuuduse, ja tõsi ta on – kellel seda aega ikka ülearu on. Kuid me ise arvame, et tegelikult ei ole asi ajas, pigem ei ole leitud head ideid. Kui innustav mõte on olemas, küll siis meisterdatakse hea meelega,» lausus Kai.

Blogis jagatakse ka ideid nendele, kellel meisterdamine veel võib-olla nii hästi välja ei tule.

Innustust ideedeks, mida meisterdada, leiavad noored peamiselt internetist, aga ka lähedastelt ja tuttavatelt, kes on ise midagi teha proovinud. Samuti saadavad fännid ise ideid, mida nemad on teinud ja neid jagavad neid mõtteid ka oma lehel. UT

Õunakrõpsud

Õunad on vaja ära pesta ja kuivatada, vajadusel südamikud välja lõigata, õhukesteks viiludeks lõigata (u 0,5 cm) ning küpsetuspaberiga pannile asetada. Seejärel võib need sooja ahju peale kuivama panna. Kui kodus pole sellist ahjupealset, kuhu neid kuivama panna, siis võib õunad ka pannile tõsta ja panna

40–60 kraadisesse praeahju. Ahju uks võiks natuke lahti jääda, et niiskus sealt välja tuleks. Sedasi võiks need õunad seal umbes 4–5 tundi valmida. Pärast ahjus kuivatamist tuleb lasta õunatel õhu käes mõned päevad seista ja neid iga päev ettevaatlikult segada ning alles seejärel võib need hoiustamiseks näiteks ilusasse purki pista.

Sügisene kuivatatud lehtede projekt

Kõigepealt on vaja alust: kas puidust plaati või lõuendit. Sobib ka paksem paber.

Esimene samm on kujundi väljajoonistamine.

Teine samm on asuda kujundile lehti asetama nii, et nad jääksid või-

malikult kaunilt. Seejärel tuleb need kinni liimida. Et liim saaks kuivada, soovitatatakse neile mõneks ajaks mingi raskus peale asetada.

Ära liimi tervet lehte kinni, vaid pigem ainult keskosa – siis jäävad lehed armsalt turritama.

Eesti-sisene Erasmus tõi Narva noored Tartusse

ALMA MATER

Kui muidu lähevad tudengid semestriks-kaheks mõnda välismaa ülikooli õppima, siis neli Narva kolledži tudengit tulid sel sügisel hoopis Tartusse teadmisi omandama.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Tartu ülikooli Narva kolledži õppedirektor Aet Kiisla rääkis, et sellist Eesti-sisest Erasmus't teevad nad sel sügisel esimest korda. Kevadel taotles Narva kolledž ülikooli arengufondist raha. Vastus oli jaatav ning kool sai kaks stipendiumit sügiseks ja kaks kevadeks.

Sel semestril soovisid Tartusse õppima tulla aga hoopis neli tudengit. Kiisla rääkis, et õppeprorektor tahtis head ideed toetada ja eraldas oma reservist veel kahele tudengile stipendiumiraha. Nii saidki neli Narva üliõpilast tulla üheks semestriks Tartusse õppima.

Kiisla ütles, et stipendium ei

ole suur, vaid pigem toeks, et hakama saada. Arvestuse aluseks oli keskmine ühiselamu- ja keskmine bussipiletihind ehk kokku 500 eurot semestri peale.

Põhjus, miks sellise projektiga algust tehti, seisnes peamiselt selles, et Narva tudengid saaksid võimaluse eesti keele õppida ja seeläbi oma eesti keele oskust parandada. Lisaks tahtis kool ärgitada noori uusi kogemusi hankima.

«Narva inimesed on tavaliselt üsna paiksed ja terveks semestriks naljalt ära ei lähe,» lausus Kiisla. Ta lisas, et nad on proovinud koolis teha palju õppereise, aga siiski püsivad noored oma seltskonnaga koos ja võõrastega eriti ei suhtle.

«Tartu-semester on meie nägemuses järgmine samm toe-

NOORED NAUDIVAD TARTUS OLDUD AEGA VÄGA, SEST TEGEVUSI ON SIIN IGALE MAITSELE JA LÖBU LAIALT.

tamaks üliõpilaste enesearendamist ja tegelikult ka valmisolekut elukestvaks õppeks. Edaspidi igapäevast tööd tehes vaevalt keegi poputama hakkab ja teise linna koolitustele viib. See harjumus tuleb varem luua,» sõnas Kiisla.

Kiisla loodab, et esimeste tudengite elamused on innustuseks ka järgmistele.

«Ja miks mitte, ühel hetkel võiksid mõned Tartu tudengid

Narva õppima tulla,» lisas ta.

Bella Krohhiševa ja Aleksandr Makarov on kaks Narva noort, kes tulid Tartusse õppima. Bella õpib inglise keele õpetajaks ja Aleksandr tegeleb süsteemiarendusega.

Bella rääkis, et programmist võttis ta osa sellepärast, et talle meeldib hankida uusi kogemusi. «Miks mitte? Me oleme noored ja praegu on aeg, et avastada

maailma enda ümber,» lausus ta. Peale selle usub Bella, et Tartu ülikoolis on õpe parem kui Narva kolledžis.

Aleksandr tuli siia õppima, sest tal on Tartus palju sõpru. Ka Aleksandri vend on Tartus õppinud ja tema olevat öelnud, et siin on raske, aga huvitav.

Mõlemad noored soovisid parandada ka oma eesti keele oskust ja see on üks peamisi põh-

jusi, miks nad siia tulid. «Ma elan Eestis ja tahan ka tulevikus siin elada, seega on eesti keelt vaja,» lausus Bella.

Kui neiu rääkis oma perele, et tahab Tartusse õppima minna, olevat tema lähedased olnud väga toetavad ning arvasid, et see on hea mõte tulla semestriks teise keelekeskkonda ja oma eesti keele oskust parandada.

Aleksandri isa aga nii avatud >>

» suhtumisega polnud. «Ta ei saanud aru, miks ma siia tulen. Ta ütles, et mul on Narvas ka kõik hästi ja pole vaja mujale minna,» rääkis Aleksandr.

Nii Bella kui Aleksandr nõustusid, et Narvas elades saab iseenesest ka vene keelega hakkama, aga kui vaadata laiemat pilti, siis tuleb eesti keele oskus kasuks.

BELLA RÄÄKIS, ET TARTUS OLLES ON TAL TUNNE NAGU TA OLEKS EUROOPAS. NARVAS SELLIST TUNNET EI TEKKIVAT.

«Kõik ajalehed-ajakirjad, tänavad ja riigiasutused kasutavad eesti keelt. Jah, hakkama saab ka vene keeles, aga lihtsam on osata eesti keelt. Näiteks Tartus on kõik eesti keeles,» sõnas Bella.

Mõlemad noored tunnistasid, et oleksid hea meelega kogu aasta Tartus, kuigi programm on mõeldud üheks semestriks.

TARTU ON EUROOPA

Heade mõtete linnas meeldib noortele see, et keegi neid ei tea ega tunne. Bella mainis ka, et Tartus olles on tal kogu aeg tunne, et ta on Euroopas. Narvas sellist tunnet ei tekkivat.

Neiu meelest on tore ka see, et Tartus saab igale poole rattaga sõita ja inimesed kasutavad seda võimalust päris palju.

Bella lisas veel, et Emajõe Ateena puhul on huvitav see, et siin on nii palju noori ning nad riietuvad palju vabamalt ja teistmoodi kui Narva noored. Talle meeldib see vabadus, et inimese võib riietuda nii, nagu heaks arvab, ja keegi ei vaata imelikult.

Mõlemad noored tõid välja, et Tartu puhul on tore ka ürituste rohkus. Näiteks lõppesid

hiljaaegu tudengipäevad, mille kavast leidis üritusi igale maitsele. Tudengid tõid välja, et Tartus on nii palju tegevusi ega pea ainult internetis istuma. Narvas ei ole noortele eriti üritusi suunatud.

Peale keeleõppe tuleb Bellal ja Aleksandril Tartu-semesteri jooksul harjuda ka iseseisva eluga. Aleksandr ütles, et peab ise aru

saama, kui palju on vaja õppida ja millal süüa. Bella naeris kõrval, et Aleksandr räägib nii, nagu ema oleks talle alati ette öelnud, millal on uneaeg.

Kuigi noortel on Tartus tore, on neil vahel ka päris raske. Kuna Bella õpib inglise keele õpetajaks, siis ühes ingliskeelses aines õpitakse uusi sõnu.

«Teised peavad eesti keelest inglise keelde tõlkima. Mina pean aga tõlkima vene keelest eesti keelde ja siis omakorda inglise keelde. Seega on mul topelttö,» lausub ta.

Bella mainis ka, et talle meeldib, kuidas õppejõud siin õpetavad. «Nad oskavad huvi hoida ja kasutavad palju tehnilisi lahendusi.»

MEELDIB EESTIS

Peale selle meeldib talle see, et kui haiguse tõttu tuleb puududa näiteks ühest loengust, siis saab kodus järele õppida, sest kogu materjal on internetis olemas. Narvas ei pidavat õppejõud sellist süsteemi kasutama.

Nädalavahetuseks ei plaani noored Narva minna. Kui, siis vahel harva. «Tartus on nii palju

avastamist, ma tahan kõike kogeda,» põhjendas Bella.

Kui rääkida sellest, mida noored tulevikuks plaanivad, siis nii Bella kui Aleksandr on veendunud, et tahavad Eestisse jääda.

Bella mõtleb, et ehk võiks tulla isegi Tartusse magistrantuuri õppima. Aleksandr soovib samuti Tartusse jääda, sest siin on võimalus tööd leida suurem kui Narvas.

Bella lisas, et ei saa üldse aru, miks Eesti noored välismaale lähevad, kui nad eesti keelt oskavad.

«Meil venelastel on raske hakkama saada, sest meie keeleoskus on kehv, aga teil on tänu eesti keele oskusele kõik võimalused siinsamas Eestis olemas.»

Ta nentis, et ilm pole tõesti Eestis just parim, aga see ei tohiks olla põhjus, miks mujale kolitakse. «Juba gümnaasiumi ajal sain ma aru, et armastan Eestit ja tahan siin elada,» ütles Bella.

Kui uurisin, mis neile Eesti juures meeldib, siis mainis Bella, et piimatooted ja RMK metsarajad. «Eesti loodus on nii mitmekesine ja siin on väga põnev reisida,» ütles ta. Aleksandr lisas, et siin on hea rahulik ja ei ole ka nii palju poliitskandaale.

Noored pole aga seda meelt, et projekt, millega nemad Tartu tulid, võiks ka vastupidiselt toimida: noored lähevad semestriks Tartust Narva õppima. Esiteks sellepärast, et Narvas pole peaaegu üldse eesti keelt kõnelevaid inimesi. Neiu mainis, et tema kursusel on ainult üks eestlane, ülejäänud on venelased.

Peale selle pole Narvas ka nii palju vaba aja veetmise võimalusi kui Tartus ja noorel inimesel hakkab seal igav.

FOTOD JA ILLUSTRATSIOONID: KADI SINK

Meisterdades oma unistuste ettevõtet

ETTEVÕTLUS

MERILYN SÄDE
merilyn.sade@ut.ee

Ettevõtte nimeks tahab Kadi panna kadis ink või kad is ink, kuid ta ei ole veel otsusele jõudnud, kumb on see kõige õigem variant. «Aastas

Viljandi kultuuriakadeemia kultuurikorralduse tudeng Kadi Sink on lapsepõlvest saati armastanud meisterdada. Pärast kooli lõpetamist plaanib ta teostada oma pikaajaseid unistusi: luua oma ettevõtte ja ehk koguni ka käsitööpood.

korra tahaksin välja tulla oma kujundatud tootesarjaga ja muidugi teeksin eritellimusel kingitusi ja kujundusi.» Ettevõtte tootevalik vahelduks vastavalt võimalustele, mõtteid ja soove on palju: teha postkaarte, voodipesu, T-särke, kotte, kalendreid, märkmikke, helkureid jne.

Kadi hakkas meisterdama juba lasteaia käies, pärast seda proovis ta koos vanaemaga erinevaid asju valmis teha. Põhikoolis käis ta kunstikallakuga koolis: Kadi jaoks oli üsna tavapärane peale vahetundides meisterdamise tegutseda ka keraamika-, kunsti-, maalimis- >>

» ja näitlemistundides. «Sealt jäigi see pisik külge. Nüüd ei oskagi enam niisama olla, käed hakkavad sügelema.»

Kõige rohkem valmistab Kadi erinevaid kaarte, kuid ta on õmmelnud ka särke, helkureid ja meisterdanud järjehoidjaid, riidest kotte jne. «Enamasti teen selliseid väikesteid kinkeesemeid. Mulle tundub, et elus on tähtis,

taaskasutatud paberile ning müüs neid eelmisel suvel hansapäevade ajal Viljandis. «Pärast seda hakati minult aina enam tellimusi küsima. Sel talvel on mul kavas neid suurem hulk teha, et kõik soovijad saaksid.»

Peale erinevate esemete ja asjade meisterdamise tegeleb Kadi ka ürituste kujundamisega. Eelmisel aastal kujundas ta Viljandis

aru, mis on see, mida inimesed tahavad sellel sünnimisel tunda.»

Õpilasmaleva sünnipäeva üritusele tehti näiteks galerii, kus oli ligikaudu 400 pilti, mis olid trükitud vakstutaolisele materjalile. «Seda selleks, et inimestel oleks äratundmisrõõmu – nad tulevad sellele üritusele ega ole üksteist ammu näinud – ning et tekiks igatsustunne,» sõnas ta.

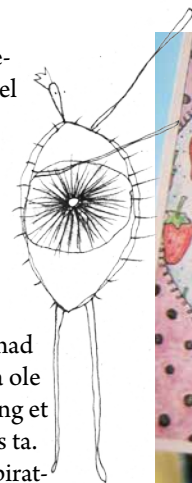
Kadi sõnul ei ole tal inspiratsiooni leidmisega probleeme, sest tihti kukuvad mõtted talle ise pähe. «Tihti tulevad mõtted teiste inimestega rääkides, seoseid leides, looduses olles või komistades raamatukogus mingisugustele ajakirjadele otsa ning siis vaatad, et oh, seda saaks kasutada. Nii hakkavadki asjad kuidagi ise jooksmas.»

Kui ta mõtleb, mida või missugust sündmust tahaks ta tulevikus kindlasti kujundada, siis võiks see olla pööripäevapidustus või pulm.

OTSIDES VANA KAUDU UUSI VÕIMALUSI

Materjalide taaskasutamine ning säästvate lahenduste leidmine on samuti üks Kadi põhimõtetest. «Kadrioru parki tegin ka 1300 meetrit lippe ja lipud valmistasin kangast, mille sain taaskasutuskeskusest Sahtel,» kirjeldas ta. Praegu seisavad need dekoratsioonid kastides, kuni need mõnel teisel sünnimisel omale uue koha leiavad.

Vanade kardinade, kaltsude ja tekstiili kasutamine uute kaunistuste valmistamisel ei ole küsimus. «Tahangi läbi vana otsida uut elu. Olen näiteks pikka aega vaadanud, kuidas poodides

KADI MÜÜS EELMISEL AASTAL VILJANDIS HANSAPÄEVADE AJAL ENDA TEHTUD KAARTE, MIS MEELDISID INIMESTELE VÄGA.

visatakse hunnikutes tšekke ära, neid on meeletu hulk. Tahaksin nendega midagi teha, aga mul ei ole veel kindlat mõtet, mille jaoks saaksin neid kokku korjata ja midagi neist meisterdada.»

Kadi sõnul annab keskkonnasäästlikkuse mõttest lähtumine mänguruumi ja lusti, sest ringi tuleb käia avatud silmadega ja vaadata, kus n-ö prügi vedeleb. «Minu mõte töötabki nii, et kus saaks seda või toda ära kasutada ja mida neist teha. Vanast mööblitükist saab kerge vaevaga teha uue, vanadest ajalehtedest kollaaže jne. Mulle tundub, et elame sellisel ajastul, kus on mõistlik hakata n-ö inimeseks, ja vahendeid, millele saab uue elu anda, vedeleb igal pool nii palju.»

Kadi korjab meisterdades paberit lõigates kokku kogu paberipudi, kogub seda ning teeb sellest hiljem ise paberit.

«Kui on olemas piisav hulk seesugust puid, millel pole trükimusta, siis tuleb seda soojas vees natuke aega leotada, lasta

kombainis pudruks, lisada vett ning valmistada selline mõnus vedel paberipuder.»

PABERIT ON NII LIHTNE ISE TEHA!

Seejärel võiks meisterdaja teha või leida puidust raami ja panna selle peale klambripüssiga võrgust riide. «Siis võtad võrgu peale õhukese kihi, surud vett imava lapiga kuivaks, ja paned

TAHAKSIN, ET KA TEISED SAAKSID TÖÖTUBADES MEISTERDADA, SEST SEE ON VÄGA MAANDAV TEGEVUS. INIMESED VÕIKSID KOOS LUUA.

papi vahele kuivama ning surutise peale.»

Ta on proovinud ka seemnepaberit teha. «Siis on lihtsalt tarvis paberisodi sisse seemneid panna, aga seemned peaksid olema üsna väikesed ja need ei tohi katki minna.»

Isetehtud paberit saab erinevat moodi meisterdamisel ära kasutada, näiteks kaarte tehes.

«Poelettidel on ka muidugi suur valik taaskasutatud paberit, aga isetehtud on ikkagi teise tunde ja mõttega.»

KÄSITÖÖPOOD JA TÖÖTOD

Kadi olekski ehk jäänud sahtlisse joonistama, kui ei oleks kohanud Viljandis inimesi, kes teda tagant utsitasid. «Nad ütlesid mulle, et peaksin ikkagi oma asja ajama. Võin oma juhendajateks nimetada Martin Bristolit ja Villem Varikut, kes on hästi palju panustanud ja aidanud.»

Kadi kõige suurem unistus on, et kunagi oleks tal oma käsitööpood ja koht, kus teha töötubasid. «Tahaksin, et ka teised saaksid meisterdada, sest see on väga maandav tegevus. Inimesed võiksid koos käia ja koos luua. Leian, et see on väga tähtis.»

Praegu on Kadil olemas väike ruum Viljandis Koidu seltsimajas, mida ta ise kutsub hellitavalt stuudioks. «Selle ruumi sain ma talvel ja mõtlesin eelkõige sellele, et mul oleks kusagil töövahendeid hoida. Kuna ma tegin siis Kadrioru parki dekoratsioone,

oli mul hunnikute viisi materjale, millele oli oma kohta tarvis.»

Talvel tegi Kadi studios remonti ning nüüd teebki ta seal täpselt seda, mida pähe tuleb: joonistab, maalib, meisterdab või kogub niisama häid mõtteid. «Ehk jõuan kunagi selleni, et mul on seesugune koht olemas, kus ise meisterdada ja kus teistega koos midagi ilusat ära teha.»

KADI ARVATES ON ÜHISKONNAS VARJATUD KURBUST JA ÜKSINDUST VÄGA PALJU. TA PÜÜAB OMA TEGEMISTEGA SEDA LEEVENDADA.

et teeksimise üksteisele kingitusi ja peaksimise teineteist meeles,» ütles ta.

Tavaliselt kirjutab ta esemetele, kaartidele ja kingitustele peale ka mõne mõtte või soovi, mis võiks kingituse saajale kuidagi oluline olla, teda aidata või toetada. «Kogu see idee, mida ja miks ma sõpradele teen, on seotud selle tundega, et keegi mõtleb su peale ja keegi on pühendanud sulle oma aega. Minu arvates on seda varjatud kurbust ja üksindust ühiskonnas väga palju, et proovin oma tegemistega sellele natuke n-ö peale puhuda,» kirjeldas Kadi.

Kadi jäigi meisterdamise poolt teistele esiti silma kaartidega. Varem tegi ta neid ainult sõpradele, nüüd on aga ka paljud sõprade tuttavad ja tuttavate tuttavad temani jõudnud. «Praegu võtangi vastu vaid eritellimusi. Kuna ma teen kõike käsitsi, siis läheb sellele ikkagi oma aeg ja kooli kõrvalt väga palju teha ei jõua. Kui mul oleks olemas mingisugune masin, siis jõuaksin ehk rohkematele inimestele teha,» mõtiskles ta.

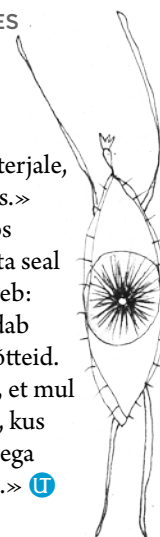
Kadi lasi postkaardid trükkida

toimuvat festivali «Oma lugu», niisamuti on ta kahel viimasel aastal olnud seotud TÜ Viljandi kultuuriakadeemia lõpuaktuste kujundamisega. Kadi teeb sõpradega koos ka üht peosarja «Kocmos», millele ta on samuti tema ruumikujunduse loonud.

«Sain ka oma lõputööprojekti teema kujundusega siduda, kuigi esialgu väideti, et kujundus ei ole korraldus. Olen muudkui vastu võidelnud, et kujundus vajab samuti korraldamist, näiteks sponsorluse küsimist ja meeskonna juhtimist,» ütles ta. Kadi sügav veendumus on, et kujundus teeb üritusele näo ning annab sellele mingisuguse tunde või olemise.

KAUNISTUSED KADRIORU PARKI

Lõputööna tegi ta Eesti õpilasmaleva 50. sünnipäevaks Kadrioru parki kaunistused. «Selle projekti puhul rääkis väga palju tolle ürituse projektijuhiga, kellel olid omad nägemused, ning mina püüdsin sealt siis edasi mõelda. Minu jaoks on kujundus kui sisu loomine, millega püüan mingisuguse kontseptsiooni luua, saada

HIV-positiivsed inimesed lasevad tihti viirusel võidutseda

TEADUS

USA haiguste ennetamise ja kontrolli keskuse (CDC) andmetel elab maailmas 36,7 miljonit HIV-iga inimest. Missugune on HIV-positiivsete patsientide ja narkomaanide ravisoostumus ning mis seda mõjutab?

MERILYN SÄDE

merilyn.sade@ut.ee

Tartu ülikooli peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituudi spetsialist Kaja-Triin Laisaar uuriski oma doktoritöös, missugune on HIV-positiivsete patsientide ravisoostumus ja turvaline seksuaalkäitumine ning missugused tegurid seda mõjutavad. Uurimuse käigus töötati välja ka kolmeosaline ravisoostumust toetav nõustamine.

36,7 miljonist HIV-positiivsest inimesest saavad antiretroviirusravi 17 miljonit inimest. Eestis on HIV diagnoositud 9415 inimesel. Hinnanguliselt on HIV-i nakatunud aga rohkem, sest kõik inimesed ei lähe end kontrollima. Paljud HIV-positiivseteks osutunud inimesed ei alusta ka ravi.

Laisaare sõnul ei erine Eesti n-ö suur pilt põhimõtteliselt muu maailma omast. Kõikidel

astemetel ehk kontrolli käigus HIV-positiivseks osutunute, ravi alustanute ja ravil olijate seast n-ö kaob inimesi ära. Kõik ei lähegi kontrolli või ravile ja igas riigis on inimesi, kes ei teagi, et nad on HIV-positiivsed. «Tavainimesele on see võib-olla arusaamatu, miks ei minda arsti juurde ning miks jäädakse HIV-iga elama seda diagnoosi kartes.»

Laisaare sõnul on Eestis kõige suurem probleem testimisega. Kõik inimesed ei jõua arsti juurde, riskirühma kuuludes ei käida piisava sagedusega end kontrollimas ning tihti minnakse analüüsi andma ka suhteliselt hilja.

KUI RAVIMEID EI VÕTA, VÕIDUTSEB HIV

HIV-positiivsete inimestega rääkides selgus, et mitte kõigi jaoks ei tähenda hea ravisoostumus sama, mida asjatundjate jaoks. «Oli arvamusi, et kui paar korda või paar päeva jäävad tabletid

võtmata, siis see pole probleem. Probleem on pigem siis, kui vahele jääb nädal või kaks,» rääkis Laisaar. Nõustamisel selgitati patsientidele üsna piltlikult, et HIV tegutseb organismis kogu aeg ja iga kord, kui tabletid jäetakse võtmata, võidutseb viirus.

Laisaare sõnul suurendab iga võtmata jäetud tablettide kord võimalust, et HIV tõstab pead. «Isegi 30%-l antiretroviirusravi saajatest on tegelikult viirus kontrolli alt ära, sama kehtib teistel raviastmetel olijate kohta, näiteks nende puhul, kes on üldse ravist eemale jäänud või ei ole end isegi kontrollida lasknud. Eestis on selliste HIV-i nakatunute osakaal väga suur, kel pole viiruse üle kontrolli.»

Doktoritöös väljatöötatud kolmeosalises nõustamises kasutatakse metafoori, et nakatunud inimese organismis on kuri viirus ning ravimid täidavad turvameeste rolli. «Turvamehed, kes

peavad olema tööl 24/7, et viirust kontrolli all hoida, ei suuda seda igavesti teha. Mitte keegi ei suuda. Turvameeste meeskonnal on aga juht ehk patsient ise. Ainult tema saab otsustada, millal värske vahetus tööle saata,» kirjeldas Laisaar. Ta lisas, et oluline on teada, et patsiendil on tegelikult kontroll enda käes. «Praegu ei ole võimalik veel viirust organismist hävitada, küll aga suudame seda kontrollida ning seda meeskonda juhhib patsient.»

DIAGNOOS VÕIB TUNDUDA TAKISTUS

Doktoritööst selgus, et HIV-positiivsete patsientide nõustamise puhul tuleb inimestele kõik olulised üksikasjad lahti seletada. «Ma ei ütle, et seda varem ei tehtud,

aga seda tuleb teha väga läbimõeldult. Arsti vastuvõtuaeg on piiratud, samas on inimesele teadmine, et ta on HIV-positiivne, väga raske ning küsimusi tekib palju.» Kuna tegemist on küllaltki tundliku teemaga, ongi tarvis nõustamisel kasutada juba läbiproovitud ja võimalikult tõhusaid meetodeid.

«Tavainimesed mõtleavad, et kui nemad saaksid teada, et on HIV-i nakatunud, siis nende esimene huvi oleks saada selle kohta kogu teave, et elada võimalikult kaua ja tervena. HIV-positiivseid patsiente küsitledes

selgus aga, et mõnele inimesele tundus raviotsus ületamatu takistusena.»

Kuigi see võib esialgu tunduda arusaamatu, siis patsientide intervjuudest selgus, et neil inimestel oli väga palju ka muid igapäevaseid probleeme. Näiteks ei olnud inimesel tööd, ta ei käinud koolis, tal ei olnud perekondlikku tugivõrgustikku või tekitas talle probleeme narkootikumide tarvitamine. «Neile tundus, et nad ei suuda ravimeid niikuinii >>

KOLMEOSALISE NÕUSTAMISE JAKS JOONISTATI SELGITAVAD PILDID: HIV-POSITIIVSE INIMESE ORGANISMI RÜNDAB VIIRUS, MILLE HÄVITAVAT MÕJU SAAVAD VÄHENDADA VAID ÕIGEAEGSELT VÕETUD RAVIMID. KUI RAVIMEID EI VÕETA, VÕIDUTSEB KURI VIIRUS.

» võtta nii nagu peaks ehk kaks korda ööpäevas, iga päev ja elu lõpuni. Paljud tundsid, et nad lihtsalt ei saa sellega hakkama.»

Kolmeosalise nõustamise eesmärk on inimestele esiteks selgitada, mida teeb HIV nende organismis, mida teevad ravimid ning mida saavad nad ise teha. «Saime aru, et inimestele tuleb anda teavet võimalikult selgelt ja meelde jäävalt. Seetõttu töötasime välja ka värvilised slaidid, mis ilmastasid juttu.»

Laisaare sõnul vajame kõik, et keegi utsitaks meid aeg-ajalt tagant, kui me parasjagu kõige tublimad ei ole olnud. «Mitte niivõrd seda, et keegi kontrolliks, vaid just toetaks. Teine asi – kui oleme tublid olnud, võiks keegi meid selle eest ka kiita. Selline korrapärane toetus on tähtis ning seda püüab ka meie väljatöötatud nõustamine pakkuda.»

TEAVE JA VAJALIKUD OSKUSED

Patsiendid käivad iga kuu või kahe-kolme kuu tagant oma ravimite järel. «Kohtumiste sagedus oleneb sellest, kui ladusalt inimesel ravimite võtmine läheb. Kuna need inimesed on seega pidevalt meedikute vaateväljas ja kui igal kohtumisel tegeleda ravisoostumisega, siis võiks loota, et sellest on rohkem kasu. Järjepidevus on oluline.»

Tähtis on ka see, et patsient saaks peale vajaliku teabe kätte ka vajaliku oskused. «Mida patsient pakutud teabega peale hakkab ning mida ta ise teha saab, et asi muutuks. Selles mõttes püütakse nõustamise käigus inimestega võimalused läbi arutada, kuid eelkõige peab just inimene ise välja pakkuma mingisuguse

väikese nipi, mis võiks tal edaspidi ravimite ettekirjutusekohast võtmist kergendada.»

Ravimite võtmisel on suurimad probleemid unustamine ja ootamatud olukorrad, kus ravimeid ei ole kaasas. «Avariiolekorrad, kus ollakse näiteks oma töökohast või kodust eemal. Nõustaja püüab patsiendiga koos

ARVATAKSE, ET SÜSTIV NARKOMAAN EI SUUDA RAVIMEID KORRAPÄRASELT VÕTTA. TEGELIKULT ON KA NEIL VÄGA KORRAPÄRANE PÄEVAKAVA.

leida variante, et n-ö avariitabletid oleksid alati kaasas.»

«Unustamise kohta on üks üsna ilmekas näide selline, et 20. eluaastate teises pooles olev noormees, kes ei õpi ega tööta ja elab üksinda, unustab õhtuti tablette võtta. Lahendus oli lõpuks see, et ema helistab talle iga päev ja tuletab ravimite võtmist meelde. Nende konkreetsete inimeste jaoks see nipp toimis.» Muidugi võib tekkida küsimus, miks ei võiks patsient panna oma mobiilile meeldetuletavat helinat. «Aga võib-olla mobiiltelefoni ei olegi, sest lepingu hoidmine eeldab korrapärast sissetulekut, või kaob telefon ära, varastatakse või pannakse panti,» selgitas Laisaar.

NARKOMAANIA JA RAVISOOSTUMUS

Laisaar ütles, et kuigi töös oli viiteid sellele, et HIV-positiivsete narkomaanide ravisoostumus on selle valimi põhjal halvem, siis teaduslikus mõttes ei olnud statistiline vahe oluline. «Akadeemilise mõõdupuu järgi sellist erinevust erinevuseks ei loetagi, kuigi tegelikus elus on küll viiteid, et narkomaanide ravisoostumus

on veidi halvem.»

Kuna HIV-positiivne narkomaan saab tegelikult ravimite võtmisega üsna hästi hakkama, ei tohiks end lasta mõjutada mõtteviisist, et süstivale narkomaanile ei ole põhjust teistega samaväärselt antiretroviirusravi pakkuda. «Teine levinud suhtumine on, et inimene võiks süstimise järele

jätta. Seesugust sõltuvust ei ole võimalik järsult katkestada. Seega ongi tarvis leida erinevaid meetodeid, kuidas inimesi toetada.»

Laisaar kuulis kunagi ühel konverentsil meelde jäävat mõtet. «Arvatakse, et süstiv narkomaan ei suuda ravimeid korrapäraselt võtta, sest tema elu on liiga korrapäratu. Kui järele mõelda, siis tavaliselt määravad inimese elurütmi perekond, kool, töö jne. Tegelikult on ka süstivatel narkomaanidel väga korrapärane päevakava, see on lihtsalt teistsugune kui meil.» Selle regulaarsuse paneb paika järgmise annuse vajadus. «Oma toetavate tegevustega peame vajadusel sobituma nende rutiini, mitte tegema asju nii, nagu oleme harjunud või ette kujutama.»

Laisaare sõnul on narkomaania ja HIV-positiivsus siiani häbi-märgistatud seisundid, mis ei aita kuidagi kaasa sellele, et inimesed end sagedamalt kontrolliks või julgeksid pärast diagnoosi saamist ravile minna. «Tegelikult saab ka HIV-positiivne süstiv narkomaan ravimite võtmisega kenasti hakkama, küsimus on lihtsalt selles, kas me tahame neile toeks olla, kui nad seda tuge vajavad.»

Kaspar Kelder teadvustab õpingute tõttu, mida ta ei tea

VILISTLANE

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Kaspar Kelder on psühholoogia eriala vilistlane, kelle hobi on väitlemine. Kuigi väitlemine ei võitnud kohe tema südant, on harjutamine teinud temast meistri ja nüüd ei kujutaks ta oma elu sellela ette.

sest igas eluvaldkonnas on alati inimtegur ning selle saatusliku elemendi mõistmine aitab igas süsteemis paremini toime tulla,» lausus ta.

Kaspar rääkis, et mingil hetkel kaalus ta ka juurat, aga see huvi oli tal pigem teadusharu üldisest kuvandist tulenev. «Valiku langeamise hetkeks ei olnud see enam päevakorras, sest tundsin, et tahaksin tegeleda teadusvaldkonnaga, kus ei ole veel tõe kehtestatud, vaid on avastamisruumi,» ütles ta.

Õpinguid Tartu ülikoolis nimetab ta ootuspärasteks, kuid oli

ka positiivseid üllatusi. Alguses oli palju kohustuslikke üldaineid, mis jäid tema huviväljast veidi kõrvale, kuid samas tundis ta, et õppe- ja ainekavasid uuendati teaduskonnas pidevalt. Tagasi vaadates on tal nüüd laiapärgalisem ülevaade valdkonnast, mis toob teatud asjade mõtestamisel lisaväärtust. «Põhimõtteliselt teadvustan ma paremini, mida ma ei tea, ja oskan seda paremini otsida,» lausus Kaspar.

Ta rääkis, et õpingud on aidanud tal paremini mõista inimpsühholoogia tasandeid ja varjundeid. See tähendab, et ta oskab paremini hinnata, miks keegi mingit moodi käitub, kuidas millelegi reageerib ning milliste reaktsioonide üle on meil üldse kontroll. Kokkuvõtlikult võiks seda oskust nimetada sisuliseks osadustundeks. >>>

» Praktilisema poole pealt tähendab see aga seda, et ta oskab sotsiaalseid märke ja olukordi sisulisemalt lahti mõtestada. Kuna Kaspar on vahepeal tegele- nud nii teenusedisaini, partner- suhete kui ka kommunikatsioo- niga, siis nendes valdkondades tuleb tema sõnul suuresti kasuks oskus sihtrühmaga samastuda ja

Kaspar seletas, et väitlus- võistlused näevad üldjoontes välja nii, et kõigepealt saadavad erinevad ülikoolid üle Euroopa või maailma oma kaheliikmelised esindusvõistkonnad võistlustele, kus on paar päeva eelvoore, milles kogutud võistkondlike ja üksikisi- ku punktide alusel saavad siis parimad edasi n-ö lõppvooru.

VÄITLUSE PUHUL ON KASPARI MEELEST TORE SEE, ET ÜHTE TÖDE EI EKSISTEERI. HINNATAKSE HOOPIS ANALÜÜTILISUST.

mõelda, mis on nende vajadused. «Lisaks loomulikult ka andme- töötlus – ilma kvantitatiivse ana- lüüsita on väga raske tänapäeva inforumis erapooletuid otsuseid teha,» sõnas noormees.

JUHUSEST KASVAS VÄLJA HOBI

Kooli kõrvalt on Kaspar tegele- nud aktiivselt väitlusega, nüüd- seks juba kaheksa-üheksa aastat. Algas see teekond läbi juhuse: teda kutsuti kooli väitlusklubis- se ja ta läkski. Alguses pidas ta paar kõnet ja nii sai ta põhikooli meistrivõistluste jaoks kooli võistkonda.

Kui ta keskkooli läks, polnud ta veel väitlusest sisse võetud, aga koolikaaslane ütles, et varsti saab MM-tiimi kandideerida ja nad võiksid proovida. Seepeale otsustas Kaspar end n-ö üles anda ning pärast aastast treeningut ja valikuprotsessi valiti ta võistkon- da ning lennutati USA-sse Eestit esindama.

«Selleks hetkeks olin oma eduelamusest, aga ka tegevuse filosoofiast nii lummatud, et olen senini väitlusliikumisega seo- tud,» ütles ta.

Iga voor väideldakse eri teemal, mis antakse võistkon- dadele 15 minutit enne vooru algust. Teemad erinevad suuresti. Näiteks, kas arenguriikidele peaks kehtestama samad kesk- konnanõuded mis läänemaail- mas, kas riik peaks lõhki läinud rahandusasutusi välja ostma või kas Lõuna-Ameerika riigid peak- sid toetama Venezuela valitsuse kukutamist.

Igal inimesel on voorus üks seitsme minuti pikkune kõne ning võimalus vastaspoole kõne- de ajal kuni 15 sekundi pikkuseid vahemärkusi teha. Kaspar ütles, et äärmiselt oluline on siinkohal rõhutada, et seisukohad, mida võistkonnad kaitsevad, loositakse neile juhuslikult ning inimesed ei esinda oma isiklikke arvamusi.

ÜHTE TÖDE POLE OLEMAS

«Selle taga seisab idee, et ühte töde ei ole olemas. Väitlused toimuvad teemadel, mille kohta ei ole õiget vastust,» lausus noormees. Võistlusel hinnatakse seda, kui analüütiliselt suudavad võistkonnad oma poole kaitseks põhjendeid esitada, ehk siis teo-

retiliselt otsitakse Kaspari sõnul vastust küsimusele «Mis on tõe- näolisemalt parem lahendus?».

Üksikisiku soorituse puhul hinnatakse seda, kui sügavat ana- lüüsi võistleja argumentidele pak- kus, kui hästi vastase põhjendid ümber lükkas ning kui veenvalt tervikjäreltuse vastavas voorus püstitatud küsimusele andis.

Kaspar ütles, et ilmselt üsna levinud valearusaamast erinevalt ei hinnata kõnede puhul võistleja stiili: see on ainult vahend sisu edasi andmiseks ehk siis üld- joontes ei ole tähtis, milline on hääletoon või kehahoiak.

«Põhjus seisneb selles, et esi- nemisstiili on väga raske erapoo- letult hinnata. Sellest tulenevalt hinnatakse, mida sa ütled, mitte kuidas sa seda ütled, mis oleks minu arvates ka laiemas ühis- kondlikus diskursuses praktika, mis viiks paremate tulemusteni,» lausus Kaspar.

Peale Eesti meistri- ja kõnelejatiitlite on Kaspar jõud- nud kahel korral ka Euroopa meistrivõistlustel poolfinaali.

KASULIK KA IGAPÄEVASEL

Väitlemine andvat ka igapäeva- seks eluks palju. Esiteks aren- davat see meeletult analüütilist mõtlemist ehk oskust suuta pea ükskõik mis küsimuses leida erinevaid olulisi nüansse, hinnata seotud huvirühmi ja kaalutleda erinevaid tulemeid.

Teiseks muutub suure hulga teabe vastuvõtmine ja vaimselt korrastamine üsna hõlpsaks. Kaspar ütles, et see tähendab, et sa suudad näiteks pooltunnise struktureerimata arutelu selle toimumise ajal taandada kolmele küsimusele või otsustamiskohale.

KUI KASPAR VÄITLEMISEGA ALUSTAS, SIIS SEE POLNUD ARMASTUS ESIMESEST SILMAPILGUST.

Lisaks ei saa ära unustada ka laienevat silmaringi, sest väit- lused toimuvad väga erinevatel teemadel, mis on mõjutatud üleilmselt olulistest küsimustest, ja see tähendab, et väitlusega tegeledes on paratamatult vaja end maailmas toimuvaga kursis hoida.

KASPAR LEIAB, ET KUI INIMENE ON OMA SEISUKOHAD LÄBI MÕELNUD, SIIS EI TEKI IGAL BAARIÜMARLAUAL TUNGI OPONEERIDA.

Neljandaks toob Kaspar välja ka esinemis- ja suhtlemisoskused. «Minu teooria on, et kui sa oled oma isiklikud seisukohad päriselt läbi mõelnud ja tunned, et sa suudad neid vajadusel kaitsta, ei teki sul tungi igal baariümarlaual teisi tülhingeliselt enda õigusta- miseks oponeerida,» ütles ta.

Kaspar rääkis, et me kõik tege-

leme iga päev väliskeskkonnas oleva teabe töötlemise, korras- tamise ja analüüsimisega. Me avaldame pidevalt oma arvamust ning teeme asju, mis hõlmavad oma seisukohtade väljendamist. Probleem seisneb noormehe sõnul selles, et me ei tee seda korrapäraselt, mis tähendab, et

me kulutame sellele tegevusele palju energiat.

«Seda võiks võrrelda füüsilise treeninguga: kui me regulaarselt ei liigu, siis võib trepist neljanda- le korrusele minek meid võhmale võtta ja nädalavahetusel aiatöö- de tegemine viia lihasvaluni,» lausus ta.

Niisamuti nõuab treenimata

aju analüütiliseks aruteluks ja teabe korrastamiseks rohkem energiat. Kui info töötlemine ja võrdlemine ei ole meie vaimses lihasmälu, mõtleme otsuseid läbi harvemini või vähesemal määral. Seega saadakse paremaks kõnelejaks ainult läbi harjutami- se, on Kaspar veendunud.

Praegu töötab noormees sotsiaalses ettevõttes SpeakS- mart, mis pakub nii ettevõtetele, riigiasutustele kui vabaihendus- tele koolitusteenust väitlusest tulenevate oskuste arendamiseks. SpeakSmart toetab Eesti väitlus- seltsi eesmärki jõuda punkti, kus ühiskondlikus diskursuses võidab tugevam argument.

«Teisisõnu tahame luua ühis- konda, kus otsuseid langetatakse mõistuspärase, mitte tunnetel põhineva arutelu tulemusena,» lausus Kaspar lõpetuseks. UT

Ainult arvamus või suurem teadmine?

TEATER

Musta Kasti koduleheküljel on «Avameelselt arvamistest» nimetatud sõnavõtulavastuseks. Sellist mõistet Eesti teatrite mängukavasid uurides mujalt vist ei leiagi. Mustale Kastile jääb esimeseks olemise au. Märt Koik on lubanud ette võtta Eestimaa arvamuskuultuuri ning selle häid ja halbu külgi muuhulgas isikliku kogemuse kaudu lahata.

HELERI ALL

ajakirjanduse ja kommunikatsiooni 3. kursuse tudeng

Etendust vaadates kippus aga lavastuse kese ära kaduma ning arvamusandri üle arutlemine muutus sujuvalt uuendusvaenuliku ja vabameelse maailmavaate esindajate erinevate käitumisviiside vastandamiseks, sealjuures vaikimisi eeldades, et saalis istuvad (vähemasti suuremas osas) «vabameelsed».

Poolteist tundi enne etenduse algust jalutab Märt Koik suhteliselt rahulikult Genialistide klubi esimesel korrusel Mõku baaris ringi ning näib enesekindel. Nii nimetatud arvamusandrile on noor näitleja sisenenud mõned kuud varem ja teatrikaugemale publikule saanud tuntuks just oma julge sõnakasutusega videoklippide kaudu, kus ta analüüsib erinevaid teemasid ja avaldab

oma mõtteid.

Võib-olla just seetõttu tüüribki mu mõte keset etendust järsku sellele, et «Avameelselt arvamistest» on justkui Koigi järjekordne Youtube'i klipp ja tegemist ei ole mitte satiirilise teatritüki, vaid ühiskonnakriitilise arvamusavaldusega, mille jaoks teater on lihtsalt vahendaja. Lihtsalt öeldes: kas Koik on laval iseendana ja üritab publikule oma vaateid selgeks teha või on ta seal ikkagi näitlejana, selleks et publikut mõnel laiemal teemal

AJAKIRJANDUSES ON HEA ARVAMUSLOO TUNNUS VASTUARGUMENT JA SELLE ANALÜÜS. LAVASTUSES JÄÄB SEDA AGA VAJAKA.

mõtleva panna?

Kui publik saali siseneb, on pime. Inimestele jagatakse postkaardid, millele on trükitud nimetu netikommentaatori ABC. Lava tagaseinal olevad ekraanil vilguvad erinevate näo-

ilmetega Koigi pildid. Koik on mustvalge. Ja natuke mustvalge tundub olevat ka lavastuse sisu, vabameelse ja uuendusvaenuliku maailmavaate vastasseis. Kuigi Koik märgib ka ise, eriti etendusejärgses vestlusringis, et mustvalgena kahe maailmavaate pörkumist kindlasti näha ei saa. Ja ei tohigi.

Etenduse algusosa on rabe. Koik juhhib tähelepanu sellele, kuidas uuendusvaenulike liikumiste eestvedajad on oma valjude sõnavõtude ja niinime-

tatud suvetuuridega viimasel ajal väga tugevalt Eesti elu mõjutama asunud ning leiavad omale sel viisil üha enam järgijaid. Ühe näitena toob ta sihtasutuse Perekonna ja Traditsiooni Kaitseks algatatud Kultuurisõja. Miks

aga vabameelsed oma mõtteid ja vaateid samamoodi ei levita, küsib Koik. Tema on otsustanud otsa lahti teha. Ja selleks kasutab mees tegelikult samasuguseid võtteid, nagu kasutavad needsamad inimesed, keda ta lavastuses naeruvääristab.

Etenduse jooksul saab tükkideks lahti võetud näiteks ühe EKRE liikme kirjutis, mida näitleja rida rea haaval analüüsida võtab. Samuti räägib ta hämmisvõtetest, mida odavat tuntust otsivad inimesed osavalt ära kasutavad, mängib need läbi ja teeb publikule naljakaks.

ETENDUS NAGU ARVAMUSLUGU

Usun, et kõnealust sõnavõtulavastust võib vabalt arvamuslooga võrrelda. Koik räägib laval ju seda, mida ta arvamistest arvab. Ajakirjanduses on hea arvamuslooo tunnus alati ka vastuargumentide tunnistamine ja nende analüüs.

Vastuargumente jääb lavastuses aga vajaka. Suurema osa ajast naeruvääristab Koik uuendusvastase maailmavaate esindajate tegevust ja ainsaks vastuargumentiks võib pidada seda, et teise naeruvääristamise kõrval teeb Koik nalja ka iseenda kui endise konservatiivi üle.

Teistpidi kasutab ta iseenda konservatiivist liberaaliks kasvamise lugu ka ennast toetava põhjendina. Koigi konservatiiviks olemise aeg jääb tema sõnul seitsme aasta taha. Värvikama killuna toob näitleja välja selle,

kuidas ta tol ajal oma blogis geidest väga halvasti kirjutas ja nendevahelist armastust loomuvastaseks nimetas. Vanemaks saades mõistis ta, et ei oska oma toonast väidet kuidagi põhjendada. Samas, seitse aastat tagasi oli ta veel võrdlemisi noor inimene, kelle maailmavaade võiski alles kujunemas olla.

Seitse aastat tagasi oli ta teismeline, kes küll mõtles kaasa, aga ei olnud asju veel ehk süvitsi läbi mõelda jõudnud. Siis üritas ta noore inimesena enda jaoks kõike raamidesse suruda ja määratleda. Ja see on loomulik. Seega ei julge ma seda põhjendit kõige veenvamaks pidada.

Ka koigi ülejäänud etenduse

jooksul ei jää mulle silma ühtegi tugevat vastuargumenti, millega Koik mängiks ja arutleks.

Kuigi etendus on ühes osas, tullakse järsku, justkui teise vaatusena netimärkuste teema juurde. Alguses publikule jagatud netikommentaatori ABC olen peaaegu juba ära unustanud. See osa etendusest seostub minu jaoks juba rohkem arvamuskuultuuriga.

Koik kirjeldab erinevat tüüpi netikommentaatoreid, toob häid ja huvitavaid näiteid ning haarab mängu ka publiku, kui nendega koos ühe vihase märkuse kirjutab. Üht lavastuses mainitud hämmisvõtet kasutades: ma ei ole küll asjatundja, aga Eesti >>

MÄRT KOIGI SOOLOLAVASTUS PANEB MÕTLEMA, AJAB MÕÕDUKALT NAERMA JA TEKIB ERINEVAID ARVAMUSI.

» netikommentaatorite hingealule on lavastuse loojad üsna täpselt pihta saanud.

Kriitilisse lavastusse on põimitud ka üsna mitu naerukohta. Monoetenduse mõiste seostub mõneti *stand-up*'iga, *stand-up* omakorda huumoriga ja naerupahvakuid kostab publikult viiekümneminutilise etenduse arenedes päris palju. Need pahvakud tulevad suuresti just naeruvääristamise peale ja Koigi hämmisvõtete mõjujoolise esituse peale.

HIRM TEKIB TEADMATUSEST

Lavastuse sisu sügavamalt aga meelelahutuslikku eesmärki kindlasti ei teeni. Mõte, mida Koik edasi anda tahab, jõuab ilmselt igapäevale kohale erinevalt.

Etenduse lõpuosas kõlab tema suust mõte, mille järgi peaksime vähem arvama ja rohkem teadma. Hirm kõige võõra ees tekib teadmatuses ja kui me ei tea, siis me arvame.

Tundub, et Koik liberaalina julgeb väita, et tema kui endine konservatiiv teab, mis ühe

KA LIBERAAL VÕIKS OMA ARVAMUST AVALDADA SAMA VALJUHÄÄLSILT KUI KONSERVATIIV. KOIK SEDA TEEBKI.

konservatiivi peas toimub. Teab, mitte ei arva, ja seda teadmist tahab ta jagada ka publikuga. Mida selle teadmise jagamisega aga saavutada tahetakse, see jääb pigem ebaselgeks.

Näitleja on üksi laval, jagab enesekindlalt oma seisukoh-

ti, oma teadmist. Ütleb, et ka liberaal võiks oma arvamust sama valjul häälel avaldada nagu konservatiiv. Tema seda teebki. Ja samas naeruvääristab seda, mida teevad konservatiivid. Kas on mõtet tule vastu tulega võidelda?

Kahtlemata paneb «Ava-

meelselt arvamisest» mõtlema, ajab mõõdukalt naerma, tekitab erinevaid arvamusi ja seeläbi arutelu.

Mina ei tea, mida Märt Koik ja Lennart Peep selle sõnavõtulavastusega saavutada tahtsid. Mina ainult arvasin. **UT**

Jaapanist, seestpoolt ja armastusega

REISIKIRI

Kuidas võtta kokku praeguseks pooleteise aasta pikkune reis? Kuidas pigistada pisikesse kirjatükki sellised absurdused nagu postitantsuga robotirestoran ja aprillikuine Octoberfest, mööda voodit jooksvad hiiglaslikud prussakad ja kriiskavad tsikaadid, iga-nurga-taga olevad templid jpm.

HEDI PEDAJAS

TÜ vilistlane, Kyoto ülikooli doktorant

Algusest peale lausvõimatu ülesandena tunduvat väljakutset vastu võttes ei olnud mul tegelikult aimugi, kui raskeks on muutunud Eesti tavapärasuse ja siinse eba-realsuse ühildamine.

Seega olgu kohe öeldud, et Jaapan on veidram paik, kui seda enamus kodustest arvata oskab või tahab. Ühtlasi peaks iga siia reisija võtma esmalt kõik oma ettekujutused ja «teadmised», need korraliku metallkaanega prügikasti paigutama, selle kinni jootma ja oma kujutluspildis merepõhja uputama. Põhjus on lihtne: need on üldiselt valed. Kas katsetame?

«KIIRRONGID, ROBOTID JA TEHNOLOOGIA!»

Jaapani kõrgtehnoloogilistest kiirrongidest (*shinkansen*) on ilmselt nii mõnigi kuulnud. Mida enamik aga ette ei kujuta, on tõsiasi, et neid on kaugelt tore vaadata küll, kui loksud ise samal ajal »

NÄITEKS SAMURAIDE REEGLISTIKU PÕHIMÖTETE TÄNAPÄEVASESSE ÜHISKONDA LÕIMUMISE ÜLE VÕIB ISEENESEST ARUTLEMA JÄÄDAGI.

» oma igapäevased paar tundi tööle või kooli minnes vanas kandilises siit-sealt plekilises elektrirongis. Roboteid igapäevaelus (v.a. nendeks kostümeeritud esinejate Shinjuku robotirestoranis ning ka meil levivate robottolmuimejate) ma kohanud ei ole, isegi kui seda võiks eeldada järgmiste Tokyo olümpiamängude reklaameten-dust vaadates. Samas ei saa eitada, et robotika kohapealt ollakse endiselt maailmas tegijad.

IT lahendustesse puutuv võtab aga parimal juhul sügavalt ohka-ma, pigem tahaks kellegi pead väga kõvasti vastu seina koputada ja küsida: «Päriselt või? Te EI tee nalja?»

Näiteks tegevus, mis Eestis hõlmab paari hiireklikki ja ID-kaarti, ehk oma pangakontol toimuva kontrollimine, eeldab siin a) tööpäeval kella 9 ja 16 vahel (sest ega masinad ju ometi muul ajal tööd teha ei saa) ATM-i juurde minekut, b) sinna oma pa-berist (!) pangaraamatu sisesta-mist, c) juhul, kui konto avamisel oled suutnud mõistetamatus kee-

les paberlepingus õigesse kohta linnukese teha ning tellerile seitse korda üle seletanud, et sa töepoo-lest soovid, et nimetatud raamat salasõnaga kaitstakse, d) auto-maadis trükitakse kontotehingud sinnasamasse raamatusse.

Samamoodi käib ka sularaha väljavõtmine. Pangakaart (sulara-hakaart sealjuures, kaardimakseid sellega sooritada ei saa) on äärmi-selt uus ja vähelevinud nähtus.

«JAAPANI TOIT ON SUŠI»

Oleks hea, kui saaks öelda, et see suhtumine hakkab vaikselt lahtuma, paraku on ses osas veel pikk maa käia.

Jah, suši, mis hõlmab algkujul riisipallikest ja sellel leavat toore kala viilu terakese *wasabi*'ga (parasiitide kahjustamiseks) ning mida EI uputata sojakastmesse ja süüakse käest, on siin levinud, seda saab osta igas hinnaklassis. Miks on meil see mõiste kõikvõi-malikke jaburusi sisaldavateks makirullideks (nende näol on tegu lastele mõeldud toiduga) tei-

JAAPANIS ON LÕPUTULT PALJU TEMPLEID. KÜLASTADA TASUB AGA NEID, MIDA VÕIB AVASTADA SUVALISEST PUNKTIŠT SUVALISES SUUNAS ASTUMA HAKATES. JUST SEAL KOHTAB SINTOISTLIKKE PUHASTUSRIITUSEID VÕI MUNGAÕPILASI, KES PUHASTAVAD KIVISILLUTISI.

senenud, ei oska ma öelda. Kahju on aga, et kogu ülejäänud lõputut hulka Jaapani kokandusimesid nii tuimalt eiratakse.

Kuhu jääb tüüpiline hommi-kune grillkala ja *miso*-supp, kuhu erimaitseelised *ramen*'i, *udon*'i ja *sobar*-oad? Kes viimati auruta-tud saiakesi (*man*) söi, kes teab üleüldse midagi Jaapani tavapä-rastest aastaajalistest maiustustest (*okashi*) või kõigest, mida annab teha tambitud riisimassist ehk *mochi*'st? Suvepäeval siirupiga riivjää, vihmade ilmaga *oden* ning talvepäeval kuumad grillbataadid, kõikvõimalikest *yaki*'dest (*yaku* 'grillima') rääkimata – see on tõeline Jaapani toit.

«KIRSIÕIED JA NENDE VAATAMINE»

Kevadised kirsipuud, mis palis-tavad tõesti igat oja ning parki, pakuvad nädala jagu tõelist ilu. Muidugi senikaua, kui puudelt

silmi ei langeta ning allpool toi-muvat ei analüüsi.

Räägin hordidest sinistel plastikkiledel istuvatest rangelt nõudeid järgivas riietuses firma-töötajatest, kes on pool purki õlut ära joonud ning selle tulemusel tekkinud joobeseisundit (jah, need kuulujutud on õiged, roh-kem tõesti pole vaja) ettekäände-na kasutades räuskavad ja söövad

SIIN TULEVAD VÄLJA KAKS KÕIGE SUUREMAT KANA, MIS MUL JAAPANIGA KITKUDA ON. ÜKS NEIST ON LAKKAMATU RAISKAMINE.

samal ajal nurgapoest ostetud kolmekordsesse kilesse pakitud plastikkarpidest ühekordsete pulkade-lusikatega kindlaks mää-ratud toidupaladis.

Siin tulevad välja kaks kõige suuremat kana, mis mul Jaapa-niga kitkuda on. Esiteks reegli-d, reegli-d ja ei ainsatki erandit,

õelgu kaine mõistus mingi olu-korra kohta mida iganes. Teiseks, lakkamatu raiskamine. Sest ega neid siniseid koormakatteid ega kilekotte ei ole ju võimalik ometi teist korda kasutada.

«TEMLID, SAMURAI JA GEIŠAD»

Leidub veel rida märksõnu, mis selgelt käivad Jaapani kohta ja

suunas astuma hakates ja kus kolmnurkrättidega munga-õpilased parajasti kivisillutise vahelt pintslitega umbrohtu või samblaaiast pintsettidega teiste taimede tärpanud võrseid eemaldavad, mille tagahoovis toimub parajasti sintoistlik kosealune puhastusrii-tus või kostab budistlik matuselaul.

Samuraidest ja kõigest võitluskunstidega seotust ei saa ka üle ega ümber. Kes poleks kuulnud mõisteid harakiri, *seppuku*, bušidoo või *ninja*'d. Samuraide reeglistiku põhimõ-tete – korrale allumine, austus, kohusetunne ning «alati lõpuni välja» suhtumine – tänapäevases- se ühiskonda lõimumise üle võib iseenesest arutlema jäädagi.

Märksa kõnekam on minu hinnangul hommikuti raudtee-jaamades kendarustuse kotte ringi tassivate koolilaste hulk ja ka lootusetus olukorras lõpuni ponnistamine.

Leebema sugupoole variant sellest on geišade-maikode maailm, keda võib töepoolest ka tänapäeval teatud piirkondades tänaval jalutamas näha. Neist märksa sagedamini jäävad aga sil-ma aastasadadepikkuse iluideaali poole pürgimise tõttu sissepoole pööratud varvastega kõverjalg-sed ning liiga väikestes kingades kakerdavad jaapanlannad, kes on tänapäevase lisandina endale kümnesentimeetrised kontsad alla pannud.

Aga pole hullu: saamatu, kuid kõigele leppiv, pidevalt abi vajav naine on jaapani mehe unistus ning hoidku selle eest, et naisel oleks haridus, võrdväärne töö või oma arvamus.

Primum non nocere!

On augustikuu viimane päev. Olen kolm kuud töötanud abiõena suurhaigla intensiivraviosakonnas. Päev algab täpselt nii nagu iga teinegi. Koosolekul käsitletakse põhjalikult valve ajal toimunut, räägime üle iga patsiendiga kaasnevad mured ja rõõmud, manustatavad ravimid ning kavandatavad protseduurid.

FOTO: ERAKOGU

LAURA ZIREL
arstiteaduse 4. aasta tudeng

Kui oleme jõudnud palatisse, küsib arst, mitu patsienti täna vastu võtta saab, kui palju on õdesid, kas me saame hakkama. Kaks õde on haiguslehel ja koduvalve on juba välja kutsutud. Need õed, kes olid palatis eile, on platsis ka täna. Intensiivraviosakonna kaheteistkümnest voodikohast on avatud vaid üheksa. Tööjõudu ei ole, et need ülejäänud kolm lahti

teha. Inimesed on lihtsalt läinud parematele jahimaadele. Ka täna oleme töötajate arvu poolest vähemuses. Osakond on haigeid täis. Peab hakkama saama. Jälle.

Arste ja õdesid jälgides tundub, nagu oleks neil vähemalt kümme paari käsi ja sada jalga. Iga minut ja sekund on määrava tähtsusega ning mõte peab olema igal hetkel kiire ja selge: iga väiksemgi eksimus või valearvestus võib lõppeda hävitavalt.

Need on inimesed, keda võiks ja peaks kutsuma supermeesteks ja -naisteks, sest päevast päeva võtavad nad enda õlule inimeste eest hoolitsemise. Nad teevad otsuseid, suuri tegusid. Suured teod vajavad just neid inimesi, kes tahavad, oskavad ja julgevad vastutust võtta. Teades, et aitäh

õeldakse tagantjärele. Kui üldse.

180 000 INIMEST JÄRJEKORRAS

Eelmisel kuul toimus tervishoiutöötajate hoiatusstreik, millega nõuti tervishoiu rahastuse suurendamist, et patsiendid saaksid vajalikku abi. Ei, juurde ei nõutud palka või paremaid seadmeid. Tervishoiutöötajad tahtsid – ja tahavad jätkuvalt –, et Eestis elaks palju terveid inimesi, et meie riigil oleks parem ning jätkusuutlik tulevik. Nad tahavad midagi väga enesestmõistetavat ja loomulikku.

Arstiabi pole juba praegu õigel ajal kättesaadav. Ravijärjekorras ootab 1. juuli seisuga üle 180 000 inimese, sest haigekassa eelarve on tehtud tegelikust ravivajadusest väiksem. Sellest kõigest

hoolimata kavandatakse riigieelarve strateegias järgmiseks neljaks aastaks taas tegelikust vajadusest selgelt väiksemaid tervishoiukulusid, mis tähendab ravijärjekordade tunduvat pikenemist.

Meditsiin on õnneks (või kahjuks) üks kõige kiiremini arenev valdkond – uued ravimid on kallid, samuti nõuavad rohkelt raha uued ravimeetodid. On teada-tuntud tõsiasi, et Eesti rahvastik on vananev: ravikindlustuse tuludest (13% palgast) ei piisa vananeva elanikkonna kasvavateks tervishoiukuludeks.

Praegu on valida kulude vähendamise või tulude suurendamise vahel. On lubamatu küsida patsientidelt, kes maksavad oma taskust niigi ligi veerandi tervishoiukuludeks, veelgi kõrgemat visiiditasu. Kindlasti ei saa suurendada ka tasulise ravi osa. Arstiabi muutuks väikese sissetulekuga inimestele kättesaamatuks: täpselt nii, nagu praegu on hambaraviga.

Haigekassas on aga vajalik rahasumma olemas: jaotamata kasumis on üle 100 miljoni varasematel aastatel kogutud raviraha.

MITMETEL KORDADEL OMA ÕETÖÖ JOOKSUL INTENSIIVRAVIOSAKONNAS AITASIN KELLEGI ELU EEST VÕIDELDA. NENDES OLUKORDADES LOEB IGA KÄTEPAAR, IGA MÖTLEV TÖÖTAJA.

Seega on lisaraha võimalused olemas ja ootavad poliitikute otsuseid ning tegusid.

Eesti tervishoiusüsteem on Euroopas tõhuselt kahe esimese, kuid rahastamise tase-melt kahe viimase riigi hulgas. Haiglates on tegelikkuses ravitud rohkem patsiente, kui on võimaldatud, ning plaan ette näeb. Sageli

on tehtud seda paraku töötajate endi tervise ja heaolu arvelt. Arstitudengi ja tulevase arstina küsin (veel) rahulikult: kaua saab nii edasi kesta?

TERVISE ARVELT EI TOHI KITSENDUSI TEHA

Arstiõpingute kõigil kuuel ülikooliaastal toonitatakse pidevalt: *primum non nocere!* (Eelkõige, ära kahjusta!) Ükskõik, mis ravim, protseduur või sekkumine, alati peab olema kindel, et kõik, mis tehakse ja otsustatakse, on patsiendi huvides ja tema kasuks. Arstid peavad selle juhtnööri järgi toimima kogu oma karjääri ajal. Aga kas tõesti ainult arstid?

Eesti põhiseadus paneb paika meie väärtusruumi, mis seisab võrdsete õiguste alusel eesmärgiga hoida, kaitsta ja arendada Eesti riiki, rahvast ja kultuuri. Riigivõim ei saa ega tohi nendest põhimõtetest loobuda. See on ju meie endi kokkulepe ja leping, kus on kirjas piirid, mida ei ületa me ise ega lase ka teistel ületada.

Nende piiride sisse jäävad väärtused, mis eeldavad meilt kaasamist, hoolivust ja armastust.

Igäüks meist loeb ja meile peab korda minema igäühe käekäik. Tervis ja arstiabi kättesaadavus on miski, mille üle ei vaieldaks ja mille arvelt ei tohiks kitsendusi teha.

Kutsun kõiki meditsiintudengeid, aga ka teisi üliõpilasi vaatama tulevikku ja kaasa mõtlema. See, mis toimub praegu tervishoius, puudutab ka meid.

Tänapäeval on arsti töö ilmselgelt midagi enam kui analüüside tõlgendamine või õige ravi määramine. Nii naljakas ja kurb, kui see ka ei oleks, hõlmab arstitöö ka võitlemist ja läbirääkimisi, et arst saaks oma tööd hästi teha. Juhime siis juba praegu, oleme kursis, mõtleme kaasa ja toetame omasid.

Mitmetel kordadel oma õetöö jooksul intensiivraviosakonnas aitasin ma kellelgi elu eest võidelda. Nendes olukordades loeb iga kätepaar, iga mõtlev töötaja ja iga sekund. Iga arst ja õde, hooldaja ja abiline on väga suur väärtus, keda tuleb hinnata.

TERVISHOIUTÖÖTAJAD TULEB HINNATA

Mulle on kingitud täna 24 tundi, 1440 minutit, 86 400 sekundit ja ma kasutan neist paari, et öelda aitäh, arstid, residendid, arstiõppejõud, õed ja hooldajad, et olete olemas ja teete seda, mida te iga päev tööolles teete, aitäh, et võitlete õige asja eest! Mina võitlen ja mõtlen koos teiega.

Austatud poliitikud, kui palju olete teie nendest sekunditest ja minutitest kasutanud, teinud ja mõelnud välja midagi, mis päriselt ka muudaks tervishoiusüsteemi paremaks?

Loodetavasti räägin paljude nimel ja paljude eest soovitan ning palun valitsusel ja Riigikogul panustada oma energiat pigem edasiviivatesse ideedesse ja lahendusideedesse otsustesse, kui tegeleda üksteisele ärapanemisega.

Kui on üks valdkond, mille pealt ei tundu mõistlik ning jätkusuutlik kokku hoida, siis on see tervishoid. Tervise hoidmine ongi kallis. UT

Academica'1 ainult 20 aastat

ALMA MATER

VARJE SOOTAK
varje.sootak@ut.ee

Oma aulaloengus seadis ta Saksa-Eesti teadusnädalat teistele ülikoolidele eeskujuks õnnestunud akadeemilise ja Euroopa ideed järgiva koostööna. Äsja lõppenud kahekümnenda Academia puhul on niisiis põhjust alles n-ö noore ajalooga üritustele tagasipilk heita.

Saksa ja Eesti ülikoolidevahelise koostöö edendamise ühisürituse mõte pärineb Eesti presidendilt Lennart Merilt ja Düsseldorfis asuvalt Eesti aukonsulilt, tollase Nordrhein-Westfaleni liidumaa tööandjate ühenduse presidendilt Jochen Friedrich Kirchhoffilt. Nii on öelnud oma intervjuus ülikoolilehele üks esimeste Academia'te sisulisi vedajaid, külalisprofessor Claus Sommerhage (1950–2003).

Põhjusi, miks Tartus igal sügisel kuulati pea nädal aega mainekate saksa kolleegide loen-

Kümnenda Academia puhul 2006. aastal, ütles Saksa välisministeeriumi osakonna direktor Wilfried Grolig, et kui Academia't poleks, tuleks see välja mõelda.

guid, tavaks kujunenud aulaloengut ja vahetati mõtteid avalikes aruteludes, oli 1990. aastate teisel poolel piisavalt. Olid ju kontaktid Saksamaaga nõukogude ajal piiratud, näiteks õigusteadlastel lausa olematud. Tartu ülikool kuulus aga asutamisest peale, eriti aga 1802. aastast, kui see taasasutati, Euroopa ühisesse teadus- ja haridusruumi, kuigi oli nõukogude okupatsiooni ajal sellest ära lõigatud.

Saksa riik pani oma toe alla, sh ka stipendiumitega, selleks, et taas kontakte luua ja arendada, vastastikku üksteist rikastada,

ACADEMICA ON AIDANUD KAHEKÜMNE AASTA JOOKSUL TARTU ÜLIKOOLIL TAASLUUA JA EDENDADA KOOSTÖÖD SAKSAMAA ÜLIKOOLIDE JA TEADUSASUTUSTEGA.

tudengeid ja õppejõude vahetada. Eeltööd tegid Nordrhein-Westfaleni liidumaa tööandjate ühendus, kes on olnud ürituse peamine rahastaja, saatkonnad, ministee-

riumid, ülikoolid ise. 1996. aasta 2. aprillil sündiski TÜ valitsuse otsus Eesti-Saksa akadeemilise nädala korraldamise kohta. Järgmise aasta septembrist peale väisasid igal aastal ülikooli kümned saksa teadlased ja poliitikud.

AJASTUKOHASED AULALOENGUD

Kui teaduskondades peeti erialaseid loenguid ja seminare, siis üleülikooliliste aulaloengute temaatika tulenes päevakajalised ühiskonna- ja haridusprobleemidest. Näiteks päriti esimeses aulaloengus, kas maailma euroopastumine on lõppenud. Avalikus mõttevahetuses arutleti kõrgkoolide üle rahvusliku identiteedi ja üleilmse võrgustumise pingeväljas. Academia esimesel kümnendil vaadeldi teaduse ja praktika omavahelisi seoseid,

Euroopasse lõimumist, kõrghariduse kvaliteeti, tulevikku, teaduse eetilist, ülikoolide traditsioone, teaduse ja ühiskonna suhteid jmt. Need nädalad töid Tartus-

EV PRESIDENT LENNART MERI, KÜLALISPROFESSOR CLAUS SOMMERHAGE, EV AUKONSUL DÜSSELDORFIS JOCHEN F. KIRCHHOFF JA SAKSAMAA LIITVABARIIGI SUURSAADIK EESTIS, T. E. BERND MÜTZELBURG TEISEL ACADEMICA'L.

se ka mitmeid eesti rahvusest teadlasi, nagu näiteks Hamburgi ülikooli professori, TÜ audoktori Els Oksaare (1926–2015), kes kõneles aulaloengus kultuuridevahelisest kommunikatsioonist. Keeleteadlane rõhutas, et emakeelt on tarvis arendada ka teaduses, sest järeltulev põlvkond saab õpetust emakeeles. «Seda, mida me teise kaudu teaduses anname ja ise õpime, on tähtis ka oma emakeeles osata edasi anda. Inimene areneb selle kaudu,» on ta öelnud intervjuus TÜ lehele. Professor Oksaar oli Hamburgi ja Tartu ülikoolide vahelise koostöö algatajaid, kuulus TÜ kuratooriumi ja asutas filosoofiateaduskonna kultuuridevahelise kommunikatsioonikeskuse.

Keemikutel oli samuti Saksamaal oma mees. Teisel Academia'l pidas keemikutele loengu orgaanilise sünteesi väljapaistev teadlane, tsüaniidide keemia rajaja, professor Ivar Ugi (1930–2005) Müncheneri ülikoolist. Arstiteaduskonnas on loenguid pidanud Göttingenis asuva Max Plancki eksperimentaalmeditsiini instituudi väljapaistev füsioloogiateadlane Johannes Piiper juunior (1924–2012), kelle isa oli Eestis tuntud loodusteadlane. Temagi oli TÜ audoktor. Kõik kolm olid ka Eesti teaduste akadeemia välisliikmed.

Mitmel Academia'l on käsitatud eetikaprobleeme. Näiteks kolmandal aulaloengul rääkis Göttingeni ülikooli kriminaalõiguse ja

meditsiiniõiguse professor, endine rektor Hans-Ludwig Schreiber inimõiguste ülekandumisest bioeetika valda ning 1996. aastal vastuvõetud Euroopa inimõiguste ja biomeditsiini konventsioonist, mis üsna varsti ilmus eesti keelde tõlgituna. Eesti oli üks esimesi, kes konventsioonile alla kirjutas.

Meditsiiniõigust kaasates arutleti viiendal Academia'l teaduse eetilise üle, mis oli eriti päevakorras vastasutatud Eesti geenivaramu tõttu. «Teadlane on eelkõige kodanik ja teaduseetika kodanikueetika,» jäi kõlama Konstanzi ülikooli filosoofia ja teadusteooria keskuse juhataja, TÜ eetikakeskuse rahvusvahelise kuratooriumi esimehe professor Jürgen Mittelstraßi aulaloen- >>

HAMBURGI ÜLIKOOLI PROFESSOR JA TARTU ÜLIKOOLI AUDOKTOR ELS OKSAAR KÕNELES AULALOENGUS SAKSA KEELEST TEADUSKEELENA.

» gust. Nõnda võiks esile tõsta kõiki Academia teemasid. Ent taasiseseisvunud riikidega koos kosusid ka ülikoolid ning suundusid ise üha enam rahvusvahelistumise teele. Academia'gi vajas uuendamist.

TÄIENDUSI JA UUENDUSI

Nii kutsuti alates kolmandast Academia'st esinema ülikoolide raamatukogude kolleegidele. Järgnenud aasta suurüritusest peale jagati teabepäevadel teavet õppimisvõimaluste kohta Saksamaal, tutvustati riiki ja kultuuri. 2004. aastast alates toimusid Eesti ja Saksa üliõpilaste kohtumisõhtud. Tollane TÜ välissuhete peaspetsialist Lea Kivi selgitas 2004. aastal, et parema mõttevahetuse ja suurema üksteisemõistmise nimel hakkab Academia toimuma konverentsi vormis ning valdkondlike sektsoonidena. «Nii muutuvad Eesti ja Saksa teadlased võrdseteks partneriteks.»

Ühe ajajärgu lõppu tähistas kümnes Academia. Aulaloengus

«Viimane aastakümme Eestis ja Saksamaal: kuhu me oleme jõudnud?» tehti kokkuvõtteid ning alates 2007. aastast võeti uus suund. Nüüd pühenduti igal aastal ühele partnerülikoolile: need olid Konstanz, Göttingen, Kiel, Münster ja Greifswald. 2012. aastal oli tähelepanu all seitse Saksamaa ülikooli ning Max Planki instituut. Toimus ka eetikateemaline sümposium.

TÜ rahvusvahelise koostöö

ACADEMICA ON AASTATE JOOKSUL TARTUSSE TOONUD OMA TEADMISI JAGAMA KA MITMEID EESTI RAHVUSEST TEADLASI.

välisprotokollu juhi Sirje Üpruse sõnul kujunes omalaadseks 2013. aasta kuuajapikkuse programmiga, kus peale teaduskondades toimuvate loengute peeti kaks konverentsi. Ülikooli külastas Saksamaa ja Euroopa teemalise konverentsi ajal ka Euroopa parlamendi president Martin Schultz, kes käsitles aulaloengus noorte tööhõivet. Riigihaldust käsitleva konverentsiga tähistati 20 aasta möödumist Eesti

halduskohtute loomisest. «Teise konverentsi mainepäeval kuulutati välja ka Academia valdkondlikud teadustoetuse stipendiumid, mis toetasid Saksamaa ja Eesti koostööprojekte.»

Omapärane oli ka tänavune Academia, kus vaadeldi ülikoolide lugu valgustusajastu valguses koos Pariisi, Oxfordi, Greifswaldi, Leipzigi, Helsingi jt tippülikoolide teadlastega. Sirje Üprus märkis, et alates 2014. aastast toimub ülikoolis Academia-teemade konkurss, mille raames on kõigil akadeemilistel üksustel võimalus taotleda Academia fondist toetust erialadevahelise rahvusvahelise konverentsi korraldamiseks silmapaistvate Saksa teadlaste osavõtul.

Koostöö Saksamaa ülikoolidega on igati edenenud ning seda suuresti tänu Academia'le. Praegu töötab Tartu ülikoolis 22 sakslasest õppejõudu ja teadurit (k.a külalisõppejõud).

Rahvusvahelise koostöö peaspetsialisti Lauri Randveeru sõnul õpib ülikoolis 26 Saksa kodakondsusega kraadiõppe üliõpilast. «Neid on küll oluliselt

vähem kui venelasi, soomlasi, ukrainlasi ja veel mõningaid rahvusi, kuid siiski rohkem kui näiteks rootslasi, leedukaid või prantslasi.» Vahetusüliõpilasena on ennast kirja pannud 92 sakslasest vahetusüliõpilast, kusjuures sakslased moodustavad neist ülekaalukalt suurima rahvusühema.

KASUTATUD KIRJANDUS

» www.ajakiri.ut.ee

Kai Saks, Toivo Maimets, Riin Tamm, Raivo Uibo, Mati Pääsuke, Tiia Tulviste, Anneli Soots, Luule Sakkeus, Tiina Tambaum, Marju Medar, Taimi Tulva, Anne Murov

GERONTOLOOGIA

Toimetanud Kai Saks

ISBN 978-9949-77-127-1, 460 lk.

Mida me saame teha, et pikeneks tervena ja toimetulevana elatud eluiga? Miks üldse inimene vananeb ja kas seda on võimalik peatada? Mis vahe on vananemisel ja haigustel? Kuidas toetada eakaid inimesi nii, et nende elurõõm säiliks ning elu oleks elamist väärt ka väga vanas eas? Neid ja veel paljusid vananemisega seotud küsimusi käsitletakse gerontoloogia õpikus erinevatest elutahkedest lähtudes.

Käesolev raamat on esimene Eesti autorite koostatud gerontoloogia õpik kõrgkoolidele, mis sobib kasutamiseks paljude erialade üliõpilastele, eeskätt tervise- ning sotsiaalteaduste valdkonnas. Peatükid on kirjutatud tunnustatud spetsialistid. Laialdast sihtrühma silmas pidades on püütud eriala probleemid lahti seletada nii, et need oleksid mõistetavad ka teiste erialade professionaalidele.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

IN MEMORIAM

AARNE RANNAMÄE

10.05.1958–10.09.2016

«See on lausa imeline tunne olla reede pärastlõunal toimetuses, hingata endasse kummalist rahu... ja mõelda. Nädala rahutus on kui käega pühitud, on jäänud vaid rõõm tehtud lehest...» nii võttis 1978. aasta mais oma tööpäeva ülikoolilehe toimetuses kokku üliõpilane Arne Rannamäe. Seesama kogu Eestile tuntud teleajakirjanik Arne Rannamäe, kelle esimene töökoht oli Universitas Tartuensis.

Väljaande sisukuse mõttes kaasati korrespondentide ajakirjandustudengeid, kellest üks töötas ühel nädalal, teine teisel. Nad ei pidanud iga päev toimetuses kohal olema, vaid kirjutasid lugusid, koostasid maketti, osalesid trükikojas küljendamisel, lugesid korrektuuri ja tegid kõike, mida õppimise kõrvalt suutsid. Oluliseim oli aga tudengipoolne värske probleemitõstus. Tolleaegsel ajakirjanduspäeval, 5. mail tutvustas toimetuse lehes

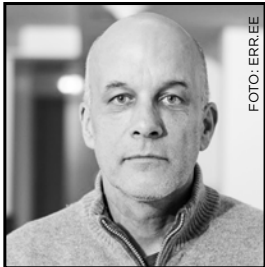

FOTO: ERR/EE

oma kõõgipoolt ning sealt need Aarnegi mõtted oma tööst.

Arne Rannamäe astus ülikooli 1976. aastal, kui ajakirjandust õpetati esimest korda omaette erialana. Loomingulise konkursiga võeti vastu 25 noort, kelle ülikooliaega iseloomustab stagnatsiooni pealetung. Ent see kursus oli täis isiksusi, kellel olid väljakujunenud huvialad ning kes ajasid ülikooliski oma rida. Arne oli ka kursusevanem, teda huvitasid keeled, välispoliitika. Ta paistis teiste seast silma oma asjalikkuse ja tööku-sega ning seetõttu tegin talle ettepaneku tulla tööle korrespondentkohale poole koormusega. Teisel poolel kohal töötas algul Ester Šank, hiljem Raimu Hanson.

Üliõpilasena tuli neil sukelduda kogu ülikooli ellu, hoomata seda

kui tervikut, kirjutada ülikoolis toimuvast nädalaülevaadet «Reedest reedeni» ja palju muud. Aastase tööaja jooksul pani need sageli kokku just Arne. Praegu tundub eriti tähelepanuväärne artikkel «Kehalise kasvatus kaitseks», kus Arne arvustas kohustusliku kehalise kasvatus tundide halba korraldust, sest seal kulub liiga palju aega staatilistele harjutustele ja teoreetilisele osale. Tema arvates peaksid tunnid aktiivsemad olema, et ülikooli lõpetaks füüsiliselt terve noor. Võitlus füüsilise tervise eest saatis Aarnet kogu elu.

Aarnest kujunes probleeme lahkav tele- ja raadioajakirjanik. Kuulates tema enda antud viimast intervjuud Anu Vältbale, jäin huviga ootama Arne järgmisi saateid, kus käsitletakse sisserännet. Ta on olnud üks väheseid, kes on avalikult kõnelenud Euroopas pagulaste vastuvõtupiiri ületamisest. Neid saateid aga ei tulnud enam.

Arne oli üks paarikümnest tudengist, kellega mul oli õnn koos töötada. Me mäletame teda!

Varje Sootak, ülikoolilehe toimetaja 1977.–2008. aastal

õppis Tartu ülikoolis eesti filoloogia erialal ning tuli kohe pärast lõpetamist 1974. aastal tööle Tartu ülikooli raamatukokku. Ta paistis silma heade töötulemuste ja uute ideedega. 1989. aastal sai Kärt Miilist raamatukogu teenindusdirektor. Kärt juhtis teenindust ajal, mil päevakorda oli tõusnud kliendikeskus ja raamatukogud

FOTO: ANDRES TENNIS

KÄRT MIIL

14.08.1951–14.09.2016

Lahkunud on unustamatu kolleeg: tark juht ja hea õpetaja, ustav kaasteeline, innustav inimene.

Kärt Miil (neiuna Kaasikmäe)

pidid uute suundumustega kaasa minema. Tema pühendumust ja kvaliteedi taganõudmist iseloomustab pidev enesetäiendamine. 1993. aastal lõpetas ta õpingud Tallinna pedagoogikaülikooli infoteaduste osakonnas.

Võimalus teha täiesti uuelaadset raamatukogutööd tekkis Kärdil 1996. aastal, kui temast sai Tartu õiguskeskuse raamatukogu rajaja Tartus.

2000. aastal tuli Kärt TÜ raamatukokku tagasi ja temast sai teatmeteeminduse juht, st isikuks, kes korraldas lugejate päringutele vastamist ja teabeteenindust. 2001. aastal, kui raamatukogu läks üle eriala infospetsialistide süsteemile, sai Kärdist õigusteaduskonna referent, hiljem erialainfotalituse juhataja. Suhtlemine

õigusteaduskonna õppejõudude ja üliõpilastega ja uute õigus-teabeallikate väljaselgitamine sai nüüdsest Kärdi igapäevatöö osaks. Temast kujunes kõrgelt hinnatud õigusinfospetsialist ja suurepärase koostööpartner TÜ õigusteaduskonnale, olgu siis õigusalaste andmebaaside koolitajana või meisterlike õigusalaste näituste koostamisel.

Kurtmata kunagi raskuste üle, oli ta valmis uusi väljakutseid vastu võtma. Ta oskas ja tahtis kõiges kaasa rääkida, mõelda suurelt ning kolleegid oskasid seda ka hinnata.

Viimasel kümnel aastal suunas Kärt Miil oma väsimatu energia infopädevuse õpetamisele. Ta töötas koos kolleegidega välja veebipõhised, isiklikku tagasisidet pakkuvad kursused. Nii ülikooli

tudengitele ja doktorantidele kui ka gümnasistidele loodud teabepädevuse kursustesse suhtus ta suure innustusega. Positiivne tagasiside võimaldanuks loorberitele puhkama jääda, aga selle asemel arendas Kärt väsimatult kursusi edasi ning jagas lahkelt oma õpetamiskogemusi kolleegidega nii Eestis kui ka mujal.

Kärt Miili iseloomustas põhjalik pühendumus ja püsiv positiivsus, aegumatu lugupidamine ja aval arvamusi julgus, eeskujulik eesmärgipärasus ja õhinapõhine õpihimu. Samuti armastus oma pere ja sõprade, teatri ja muusika vastu.

Suure tänuikkusega koosoldud aja eest kolleegid Tartu ülikooli raamatukogust ja TÜ õigusteaduskonnast

KAITSMISED

7. oktoobril kell 12.15 kaitseb **KRISTIINA MARK** botaanika ja mükoloogia erialal doktoritööd «Diversification and Species Delimitation of Lichenized Fungi in Selected Groups of the Family *Parmeliaceae* (*Ascomycota*)» («Liikide lahknemine ja nende piiritlemine samblike moodustavate seente rühmades perekonnas *Parmeliaceae* (*Ascomycota*)»). Kaitsmine toimub Lai 40-218. Juhendajad dots Tiina Randlane ja vanemteadur Lauri Saag, oponent prof Mats Wedin (Rootsi riiklik loodusajaloo muuseum, Rootsi).

7. oktoobril kell 15 kaitseb **OLGA EINASTO** meedia ja kommunikatsiooni erialal doktoritööd «Academic Library E-service Quality and Working User: Conceptual Model» («Üli-

kooliraamatukogu e-teenuse kvaliteet ja «töötav kasutaja»: kontseptuaalne mudel»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad vanemõppejõud Pille Pruulmann-Vengerfeldt ja prof Marju Lauristin, oponent prof Elmat Mittler (Göttingeni ülikool, Saksamaa).

12. oktoobril kell 10.15 kaitseb **JAAK-ALBERT METSOJA** taimeökoloogia erialal doktoritööd «Vegetation Dynamics in Floodplain Meadows: Influence of Mowing and Sediment Application» («Taimkattemuutused luhtadel: niitmise ja jõesetetel ladestamise mõju»). Kaitsmine toimub Lai 40-218. Juhendajad prof Martin Zobel ja vanemteadur Kai Vellak, oponent prof David Gowing (Openi ülikool,

Suurbritannia).

12. oktoobril kell 11 kaitseb **EVE FINK** õigusteaduse erialal doktoritööd «Õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte eeldused ja piirid Euroopa Liidu õiguses». Kaitsmine toimub Näituse 20-K03. Juhendaja prof Raul Narits, oponentid prof Anneli Albi (Kenti ülikool, Suurbritannia) ja Uno Lõhmus.

14. oktoobril kell 14.15 kaitseb **RASMUS TALVISTE** füüsika erialal doktoritööd «Atmospheric Pressure He Plasma Jet: Effect of Dielectric Tube Diameter» («Diameetri efekt atmosfääri rõhul He plasmajoa parameetritele»). Kaitsmine toimub W. Ostwaldi 1-B103. Juhendaja Indrek Jõgi, oponent Karol Hensel (Comeniuse ülikool, Slovakkia).

18. oktoobril kell 10.15 kaitseb **HEDVIG TAMMAN** geneetika erialal doktoritööd «The GraTA Toxin-Antitoxin System of *Pseudomonas putida*: Regulation and Role in Stress Tolerance» («*Pseudomonas putida* toksiin-antitoksiin süsteem GraTA: regulatsioon ja osalus stressitaluvuses»). Kaitsmine toimub Riia 23b-105. Juhendaja vanemteadur Rita Hörak, oponent prof Laurence van Melderen (Brüsseli ülikool, Belgia).

21. oktoobril kell 10 kaitseb **MERVI RAUDSAAR** sotsioloogia erialal doktoritööd «Developments of Social Entrepreneurship in Estonia» («Sotsiaalse ettevõtluse arengud Eestis»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis.

Juhendajad prof Tõnis Mets ja dots Judit Strömpl, oponent dots Arnis Sauka (Stockholmi kõrgem majanduskool Riias, Läti).

21. oktoobril kell 14.15 kaitseb **ANDRES TIKO** füüsika erialal doktoritööd «Measurement of Single-top Quark Properties with the CMS Detector» («Üksiku t-kvargi omaduste mõõtmine CMS-detektoris»). Kaitsmine toimub W. Ostwaldi 1-B103. Juhendajad dr Andrea Giamanco (Louvaini katolik ülikool, Belgia), dr Mario Kadastik, prof Martti Raidal, oponent dr Oliver Maria Kind (Humboldti ülikool, Saksamaa).

28. oktoobril kell 12 kaitseb

MAARJA HOLLO kirjanduse erialal doktoritööd «Romantiline subjekt, mälu ja trauma Bernard Kangro sõjajärgses loomingus». Kaitsmine toimub Ülikooli 16-109. Juhendajad vanemteadur Tiina Ann Kirss ja prof Arne Merilai, oponentid dots Satu Grünthal (Helsingi ülikool, Soome) ja lektor Mart Velsker.

28. oktoobril kell 14 kaitseb **MADLI PESTI** teatriteaduse erialal doktoritööd «Poliitiline teater ja selle strateegiad Eesti ja lääne kultuuris». Kaitsmine toimub Ülikooli 16-109. Juhendaja dots Luule Epner, oponentid dots Mikko-Olavi Seppälä (Helsingi ülikool, Soome) ja prof Kristel Pappel (EMTA).

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID OKTOOBRIS 2016

TARTU RAEFONDI STIPENDIUMID – 10 stipendiumit à 640 eurot ja 3000 eurot töötajate ja õppejõudude stipendiumiteks. Üliõpilase stipendiumit saavad taotleda Tartust pärit edukad üliõpilased (keskmine hinne vähemalt 4,0) oma õppe- ja teadustöö toetuseks. Välisüliõpilase stipendiumit saavad taotleda Tartu ülikooli õppekavadel Tartus õppivad välisüliõpilased. Töötajate ja õppejõudude stipendiumid on mõeldud Tartu ülikooli õppejõudude, üliõpilaste ja töötajate tunnustamiseks Tartu linna ajalugu, haldust, taristut ja huve käsitlevate silmapaistvate teadus-, õppe- ja arendustöö tulemuste eest. Samuti samasuunalise teadus- ja õppetegevuse arendamise eest.

ANTS JA MARIA SILVERE JA

SIGFRIED PANTI STIPENDIUMID – 12 stipendiumit à 1500 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida kõikide erialade kõigi tasemete edukad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku abi. Võrdsete kandidaatide puhul eelistatakse naisüliõpilasi.

TARTU ÜLIKOOLI SEITSMENDA SAMBA FONDI STIPENDIUM – 1 stipendium 3000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida kõigi teaduskondade edukad bakalareuseõppe üliõpilased (alates 2. aastast), magistrandid ja doktorandid.

HEA TAHTTE FONDI STIPENDIUM – 1 stipendium 1350 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida kõikidel õpetajakoolituse õppekavadel täiskoormusel

õppivad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku tuge. Stipendiumi rahastab Tartu ülikooli rektor prof Volli Kalm igakuiste maksetena.

JÜRI ULUOTSA STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli doktorandid või doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastased teadurid ja õppejõud, kelle teadustöö on seotud Eesti riiklusega kõige laiemas tähenduses (riigiõiguse, kohaliku omavalitsuse õiguse, riigiteaduste ning riikluse ja õiguse ajaloo alal).

ANDREAS JA ELMERICE TRAKSI STIPENDIUMID – stipendiumifond on kuni 13 000 eurot. Stipendiumite arvu ja suuruse otsustab komisjon. Stipendiumile saavad kandideerida

meditsiiniteaduste valdkonna arstiteaduse õppekava magistrandid, doktorandid ja teadustööd tegevad arst-residendid, sotsiaalteaduste valdkonna magistrandid ja doktorandid, kelle uurimistöö teema on seotud poliitilis-riikliku valdkonnaga.

PROFESSOR LEMBIT ALLIKMETS STIPENDIUM - üks 1000 euro suurune stipendium põhiõppe üliõpilastele ja üks 3000 euro suurune stipendium doktoriõppe üliõpilastele. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ meditsiiniteaduste valdkonna arstiteaduse õppekava põhiõppe üliõpilased (alates 3. aastast) ning farmakoloogia eriala arstiharidusega doktorandid (alates 3. aastast).

LASTE KLIINILISTE UURINGUTE FONDI STIPENDIUM – 1 stipendium 950 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida laste kliiniliste uuringutega tegelevad meditsiiniteaduste valdkonnana õppejõud, doktorandid ja arst-residendid käesoleval aastal avaldatud, ette kantud või avaldamiseks/ettekandmiseks esitatud teadustöödega.

DR LEANDER-GEORG VEHIKU STIPENDIUM – 1 stipendium 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida meditsiiniteaduste valdkonna (eesti päritolu) üliõpilased, kes õpivad arstiteaduse õppekaval.

HEIDI-INGRID MAAROOSI STIPENDIUM – 1 stipendium 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida meditsiiniteaduste valdkonna põhiõppe üliõpilased, kes on jooksva aastal esinenud

arstiteaduskonna konverentsil ettekandega (k.a stendietekanne) kliinilise meditsiini valdkonnas ning kellel on head tulemused õppe- ja teadustöös.

PROFESSOR ÜLO LEPIKU STIPENDIUM – 1 stipendium 3000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna arst-residendid ja doktorandid neuroloogiaalase uurimistöö toetuseks.

HILDA JA HARRY MÄGI STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida meditsiiniteaduste valdkonna doktorandid, kraadiõpurid ja noorteadlased kuni 41. eluaastani. Stipendiumi eesmärk on toetada arstiteaduslikke uuringuid ja õpinguid.

LIISA KOLUMBUSE STIPENDIUMID – 2 stipendiumit 2500 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida meditsiiniteaduste valdkonna edukad doktoriõppe üliõpilased arstiteaduslike uurimistööde ja õpingute toetamiseks. Stipendiumi määramisel võetakse aluseks üliõpilase õppeedukus, erialane- ja teadustegevus ning selle tähtsus rahva tervishoiule.

ATKO-MEEME VIRU STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli alla 40-aastased doktorandid, noorteadlased ja õppejõud, kes tegelevad uurimistööga liikumis- ja sporditeaduste valdkonnas.

FRED KUDU STIPENDIUM – 1 stipendium 960 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ

sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi kõikide õppetasete edukad üliõpilased. Stipendiumi määramisel arvestatakse taotleja õppeedukusega ning tema panusega kergejõustiku edendamisse sportlasena jms.

REET MONTONENI STIPENDIUM – 1 stipendium 650 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida sotsiaalteaduste valdkonna psühholoogia eriala edukad magistrandid ja doktorandid, kes on spetsialiseerunud või on spetsialiseerumas kliinilisele lapsepsühholoogiale.

CORPORE KOMMUNIKATSIOONISTIPENDIUM – 2 stipendiumit à 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ ühiskonnateaduste instituudi kommunikatsioonierialade bakalaureuse- ja magistritaseme üliõpilased.

ARNO MÄGI STIPENDIUM – 1 stipendium 2000 eurot. Taotleda saavad TÜ õigusteaduskonna kõigi tasemete üliõpilased, kes omavad silmapaistvaid tulemusi õppe- ja teadustöös.

URMAS SÕÖRUMAA STIPENDIUMI – 2 stipendiumit 1600 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ õigusteaduskonna kõikide tasemete edukad üliõpilased (alates 3. semestrist), kellel on silmapaistvad tulemused õppe- ja teadustöös ning kes on tulemuslikult kaasa lõõnud õigusteadusalases arendustegevuses ja on ühiskondlikult aktiivsed inimesed.

EDUARD JA EERO RAIGI STIPENDIUM – 2 stipendiumit à

1500 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ õigus- ja majandusteaduskonna kõigi tasemetel edukad üliõpilased.

KARL JA ERIKA INNO STIPENDIUM – 1 stipendium 1300 eurot. Taotleda saavad majandusteaduskonna bakalaureuse- ja magistrataseme üliõpilased, kelle kitsam eriala on rahandus, pangandus või arvestus. Eelistatud on üliõpilased, kelle uurimistöö teema on seotud ühistegevuse ja selle arendamisega.

VOLDEMAR JAANBERGI STIPENDIUM – 5 stipendiumit 2000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida majandusteadus-

konna magistrandid, doktorandid ja doktorikraadi kaitsnud kuni 41-aastased teadurid ja õppejõud.

ANU RAUA STIPENDIUM – stipendiumite arvu ja suuruse otsustab komisjon, ühe stipendiumi suurus on minimaalselt 1000 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida Tartu ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonna üliõpilased, kes on silma paistnud ainelise kultuuripärandi uurimise ja kasutamisega.

OLE GOLUBJATNIKOV STIPENDIUM – 1 stipendium 1300 eurot. Stipendiumile saavad kandideerida loodus- ja täppis-teaduste valdkonna 3. aasta

bakalaureuseõppe üliõpilased, kes jätkavad õpinguid järgmisel õppeaastal magistrantuuris meditsiinitehnoloogia valdkonnas, ja sama valdkonna magistrandid, kes jätkavad doktorantuuris või siirduvad praktikale meditsiinitehnoloogia ettevõttesse.

Taotlused stipendiumitele kandideerimiseks tuleb esitada hiljemalt 1. novembriks 2016 Tartu ülikooli sihtasutusele.

Täpsem teave ja nõuded stipendiumite taotlemiseks: www.sihtasutus.ut.ee, e-post: tysiht@ut.ee, tel 7375852 või 56 571 221 (Katrin Pärn).

TEATED

OKTOOBRI TÕ AULAS: 5. oktoobril kell 12 algab rahvusvaheline teaduskonverents «The University Landscape in the Light of the Enlightenment»; 8. oktoobril kell 9.30 toimub Eesti akadeemiliste naiste ühingu 90. aastapäeva konverents; 13. oktoobril kell 15 ja 14. oktoobril kell 9.30 algavad Eesti õigusteadlaste päevade raames julgeolekualased tööseksioonid ja konverents; 15. oktoobril kell 19 toimub Pärnia ja Kurdi klassikalise muusika kontsert, esinevad ansamblid Unicorn (Austria) ja Chang o Nay (Iraan); 16. oktoobril kell 18 toimub kontsert, kus esinevad Pt. Nayan Ghoch (India), Ishaan Ghosh (India) ja Meister Zhang Shangmin (Hiina); 18. oktoobril kell 16.15 peab teadus- ja innovatsioonipoliitika prof Kadri Ukraini inauguratsiooniloengu; 28. oktoobril kell 16 toimub Tartu

ülikooli usuteaduskonna taasasutamise aastapäeva üritus.

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VITAE: senistest ruumidest ümberkolimise tõttu ei toimu oktoobris tavapärase klubi tööd. Liikmetel palutakse ühendust võtta oma juhatajatega.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDED: 12. oktoobril esineb Taavi Pae ettekandega «Vallanimede küsimus 1930. aastatel». 26. oktoobril esineb Olev Liiviks ettekandega «Millised rahvusest olid 1941. aastal Eestist Saksa maale ümberasunud?». ÕES-i koosolekud toimuvad Lossi 3-406 algusega kell 16.15.

Oktoobrikuu laupäeval kell 16 ootab Tartu tähetorn huvilisi **MAAGILISTELE PLANETAARIUMIETENDUSTELE**. Plane-

taariumis luuakse spetsiaalse aparaadiga ruumi lakke ja seintele kunstlik tähistaevas. Etendusel räägitakse, mida on sügistaevas näha, kuidas taevakehad liiguvad ning tutvustatakse tuntumaid tähtkujusid.

12. oktoobril kell 17.15 toimub Tartu ülikooli kunstimuuseumis **KUNSTIKOLMAPÄEV**. TÜ kirjastuse peatoimetaja ja Tartu ülikooli klassikalise filoloogia osakonna lektor Ivo Volt tutvustab Egiptusest leitud papüüruskirjade põhjal ühiskondlike suhteid antiikmaailmas, keskendudes etniliste konfliktide kajastumisele konkreetses tekstides.

13. ja 14. oktoobril toimuvad **ARSTITEADUSKONNA AASTAPÄEVAÜRITUSED**. 13. oktoobril algab teaduskonverents, kus teevad ettekandeid teadurid, õppe-

jõud, doktorandid, üliõpilased jt. Biomeedikumi 1. korruse parema tiiva koridoris saab tutvuda stendiettekannetega. 14. oktoobril toimub konverents «Psühhiaatria ja psühhofarmakoloogia: Emil Kraepelin 160 ja Lembit Allikmets 80». Täpsem teave: meditsiiniteadused.ut.ee/teadus/arstiteaduskonna-aastapaeva-uritused-2016.

TUNNUSTAMISED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 55. sünnipäeval kliinilise meditsiini instituudi südamekliiniku kardioloogia lektorit **REIN KOLKI**.

TÜ väikese medali pälvisid 60. sünnipäeval õigusteaduskonna kriminoloogia professor **JAAN GINTER** ja 55. sünnipäeval majandusteaduskonna asejuhataja teaduse alal, rahvusvahelise ettevõtluse professor, akadeemik **URMAS VARBLANE**; samuti usu-teaduskonna endine religioonifi-

18. oktoobril kell 18.15 algab astronoomialoeng, mis on pühendatud Eesti astronoomi **VLADIMIR RIIVESSE 100. SÜNNIAASTAPÄEVALE**.

21.-23. oktoobril toimub **TAVA - ARHITEKTUURSE VALGUSTUSE JA VALGUSKUNSTI FESTIVAL** Tartus. Selle raames toimub Johan Moritzi ja Tina

losoofia lektor **JAAN KIVISTIK**. TÜ aumärgi ja tänukirjaga tunnustati kantselei endist dokumentihalduse peaspetsialist **ANGELINA VALKU**.

TÜ tänukirja pälvisid 75. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi füsioloogia osakonna spetsialist **REIN RAAMAT**, 70. sünnipäeval raamatukogu tehnik-spetsialist **ELMAR RAIG** ja infotehnoloogia osakonna

Wikströmi valguskunsti töötuba, kus osalevad ka Tartu tudengid. Töötoa eesmärk on välja valgustada Tartu toomkirik tema täies hiilguses. Koos võetakse ette rännak eriliselt valgustatud toomkirikusse.

Oktoobrikuu lõpuni saab vaadata Tartu ülikooli loodusmuuseumis näitust «**MEIE MERI**».

infrastruktuuri ja kasutajatoe talituse tehnik **AIMAR NAGEL**, 65. sünnipäeval ökoloogia ja maateaduste instituudi endine kauaaegne õppejõud ja loodusmuuseumi zoosüsteematika peaspetsialist **MATI MARTIN** ning 60. sünnipäeval bio- ja siirdemeditsiini instituudi biomeditsiini osakonna inimese bioloogia assistent **ANU SAAG** ja kinnisvaraosakonna sisevalvetalituse valveoperaator **ROLAND TRILJÄRV**.

ÕNNITLEME

80 ARVED VAIN, biomehaanika dotsent – 29. oktoober

70 AIMAR NAGEL, tehnik – 2. oktoober
GALINA POSMETUHOVA, õppekorralduse spetsialist – 27. oktoober
KOIT TIMPMANN, insener – 30. oktoober

65 JANNO REILJAN, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitprofessor – 8. oktoober
LILIA KÜLV, erialaraamatukogude peaspetsialist – 19. oktoober

60 JÜRI SAAR, kriminoloogia professor – 21. oktoober
ENN LUST, keemia instituudi direktor, füüsikalise keemia

professor; füüsikalise keemia õpetooli juhataja, akadeemik – 22. oktoober
ANNE KÕRE, bibliograaf – 28. oktoober
MAIRE VASAR, lasteallergoloogia-pulmonoloogia dotsent – 30. oktoober

55 JÜRI TUHA, tehnik – 3. oktoober
KÜLLI SALUMÄE, huvihariduse lektor, huvijuht-

loovtegevuse õpetaja õppekava programmijuht – 10. oktoober

LIIS TOOME, lastehaiguste teadur – 19. oktoober
HUGO MÄNDAR, materjaliteaduse vanemteadur – 20. oktoober

ANU TREIKELDER, romaani filoloogia lektor, võõrkeeleõpetaja, magistriõppe programmijuht, romanistika bakalaureuseõppe programmijuht – 22. oktoober

50 **IVIKA PALL**, referent – 7. oktoober

MATI MARTIN – 65

Tuli igati üllatusena, et 27. septembril sai 65-aastaseks zooloogia osakonna põhivara Mati Martin. Mati on mees, kelle vastutus on olnud kordades suurem kui teistel. Tõepoolest, tema kanda on olnud usumatult mahukas ülesanne: 75% eluslooduse tutvustamine üliõpilastele. Mati on õpetanud selgrootute zooloogiat palju aastakümneid – suurem osa praegu ametis olevaid biolooge saab teda pidada oma õpetajaks.

Töö kiidab tegijat – Matist on kujunenud zooloogia osakonna sümbol ning võtmeisik avalikes suhetes, sest just tänu Matile viiakse Vanemuise tänava õppehoone valvelauda purgid jooksikute, ämblike ja aidaleedikutega.

Mati oskab alati kõigi nende kohta midagi öelda. Aidaleedik on siiski tuntum ja lähedasem kui muud purgiloomad: just leediklastest (sugukond pisiliblikaid – kas just «pisi-», on viimasel ajal küll vaidlustatud) said Mati uurimisobjektiks, kui ta endale teadustöö teemat valis. Valik õnnestus igati – 1987. aastal valmis kandidaadi-

KAJA VAABEL, raamatukogu juhataja – 8. oktoober

45 **EVA LIINA ASU-GARCIA**, foneetika vanemteadur – 5. oktoober

LAURI PILTER, maailmakirjanduse vanemteadur – 15. oktoober
ANNELY MÜRK, teoreetilise mehaanika lektor – 21. oktoober

40 **KAROLIINA VILIMAA-PENNARUN**, rahvusvahelise

FOTO: ANDRES TENNIS

töö Lääne-Palearktise leedikute, mis oma mahult ja viimistletuselt annab tänapäevastele doktoritöödele suured silmad ette. Töö ei jäänud ainult ühtede kaante vahelle ja nii on Mati ka Nõukogude Liidu Euroopa putukamääraja leedikute osa autor.

Leedikud, muud liblikad ja kiilid (kellest raamatud ilmunud) pole siiski kaugelki kõik. Putukasüsteemaatiku jaoks ehk veidi ebavaliselt on Mati haare teadlase, õpetaja ja kirjamehena olnud märkimisväärselt laiaulatuslik. Mati on kirjutanud suure hulga harivaid artikleid mh Eesti Loodusesse, kuid ka päris mitmeid kooliõpikuid – kindlasti on tema tekste lugenud rohkem inimesi,

koostöö peaspetsialist – 4. oktoober

TIINA VIIN, hotellimajanduse lektor, turismi- ja hotelliettevõtluse programmijuht – 13. oktoober

35 **MARK KANTŠUKOV**, rahanduse lektor – 22. oktoober

30 **JAANIS LODJAK**, loomaökoloogia teadur – 19. oktoober

kui paljud kõrgegi viidatavusega teadlased unistada oskavad. Väga palju noori inimesi on Mati käest saanud ka praktilist nõu – peale ülikooli selgrootute zooloogia välipraktikumide juhendamise on liblikavõrgu ja binokulaari käsitsemist õpetatud ka mh Tamme ja Treffneri gümnaasiumi õpilastele. Mati on õpetanud, Jukud on õppinud, Juhanid jäävad teadma, oskama ja tähele panema.

Vaikel ja väärikal moel on Mati aidanud hoida ja edendada suuri asju. Palju aastaid oli ta Eesti looduseuurijate seltsi entomoloogiaseltsi esimees ja ka suure seltsi enda asepresident. Kui maailm avanes, oli suuresti Mati kanda meie putukauurijate sidemete taastamine naabermaadega ning eredaim märk sel teel oli Põhja-maade entomoloogiakongressi korraldamine 1997. aastal Tartus.

Jätkugu rohkelt avastamisrõõmu ka nüüd, mil õpilased on loengute lugemise üle võtnud!

Kolleegid zooloogia osakonnast

ANNE LILL – 70

2016. aasta oktoobrikuu on TÜ klassikalise filoloogia osakonnas pidulik, sest 6. oktoobril möödub 120 aastat kauaaegse ladina keele ja antiikkirjanduse õppejõu Richard Kleisi sünnist ning 15. oktoobril saab 70-aastaseks Richard Kleisi õpilane, klassikalise filoloogia eriala taastaja taasiseseisvunud Eestis, emeriitprofessor Anne Lill.

Koostades viie aasta eest õnnitlust professor Anne Lille 65. sünnipäevaks, lõpetasime selle lausega: «Nulla dies sine linea», mida juubilar oma õppejõu ja juhendaja Richard Kleisi käest ikka ja jälle kuulis.

Kui kavakindlalt on Anne Lill järginud oma õpetaja suunist iga päev mõni ridagi paberile panna, näitab temalt 2012.–2016. aastal ilmunud antiikkirjanduse eestinduste bibliograafia. 2012. aastal valmis teatri NO99 lavas-

FOTO: ANDRES TENNIS

tuse jaoks eestindus Euripidese tragöödiast «Iphigeneia Aulises», 2015. aasta kevadel «Avatud Eesti raamatu» sarjas põhjalike märkustega varustatult Aristotelese «Politiika» tõlge eesti keelde.

Valminud ja ilmunisjärge on ootamas Aristotelese «Hingest» ning 12. oktoobril esitleb juubilar Tartu ülikooli kunstimuuseumis TÜ kirjastuselt ilmutat Euripidese tragöödiast «Iphigeneia Aulises» ja «Iphigeneia tauride juures»

JANNO REILJAN – 65

8. oktoobril tähistab oma 65. sünnipäeva majandusteaduskonna emeriitprofessor Janno Reiljan.

Sünnipäeva puhul on sobiv meenutada Janno olulist panust majandusteaduskonna arendamisse juba alates 1990. aastatest, kui ta võttis vastutuse teaduskonna eest dekaanina ja seejärel arendusprodekaanina. Sellest ajast on pärit ka paljud majandusteaduskonna tegevuse tänased aluspõhimõtted, (teadustöö tähtsustamine, õppematerjalide kvaliteet, personali tule-

FOTO: ERAKOGU

mustasustamine, üliõpilastööde kvaliteedinõuded, doktorantide suvekoolid). Tänapäevaste teaduskonna kodu Oeconomicumi kujundamine Narva mnt 4 õppehoonesse toimus samuti Janno kui arendusprodekaani juhtimisel.

eestinduste koondväljaannet. Liikumine järjest keerulisemate tekstide juurde nii värsitehnilises, terminoloogilises kui ka teksti säilivusega seotud tähenduses tõi Anne Lillele 2013. aastal suure tunnustuse: Aleksander Kurtna nimelise draamatekstide tõlkija auhinna.

Ent professor Lill on esimesel viiel emerituuriaastal osalenud ka erialases õppetöös, muutes mitmed klassikalise filoloogia osakonna loengukursused oma panusega mitmekesisemaks. Samuti on ta aidanud noorematel kolleegidel nii oma teadmiste kui ka praktilise kogemusega ette valmistada õppereise antiikkultuuriga seotud paikadesse. *Gratias maximas tibi, magistra et collega venerabilis!*

Kolleegid ja õpilased klassikalise filoloogia osakonnast

Janno akadeemiline tegevus on olnud majandusteaduskonnaga seotud alates tudengiajast. Ta lõpetas selle 1975. aastal *cum laude*, kaitses kandidaadiväitekirja Moskva ülikoolis 1980. aastal ja doktoritöö Tartu ülikoolis 1991. aastal. Janno on olnud ühiskondlikult tegus Eesti riigi taasrajamisel, töötades juba 1992. aastal peaministri nõunikuna, hiljem ka poliitikuna, olles Riigikogu IX, X ja XI koosseisu liige. Ta on osalenud Tartu ülikooli juhtimises nõukogu ja valitsuse liikmena ning eelarvekomisjoni juhina.

Janno on alati pidanud tähtsaks kvaliteeti, tema juhendatud viiest väitekirja kaitsnud doktorist on saanud tänaseks kaks professorit, üks vanemteadur ja üks dotsent. Tema asutatud välismajanduse eriala lõpetajaid on jagunud Euroopa komisjoni, Eesti teistesse ülikoolidesse ja riigiametitesse, aga samuti erasektorisse. Erilist tähelepanu

on Janno pööranud rahvusvahelistele suhetele ja koostööle välispartneritega ning toonud teaduskonda rahvusvahelist rahastust (Volkswagen Stiftung, Konrad Adenauer Stiftung, Maailmapank).

Majandusteaduskond korraldab professor Reiljani auks konverentsi teemal «Economic Policy Problems of Small

Countries». Konverents toimub 8. oktoobril kell 13–15.30 Lossi 36-215.

Soovime juubilarile palju õnne ja tervist! Teda ennast parafra-seerides: tõhusat toimetulekut vastleitud vabadusega ning uusi teid ja radu edasiminekuks!

Kolleegid majandusteaduskonnast

ALEKSANDR DULITŠENKO – 75

30. oktoobril saab 75-aastaseks slavistika osakonna emeritprofessor Aleksandr Dulitšenko.

Tema teadustegevus algas tudengipõlves Ašhabadi ülikoolis ja jätkus pärast selle lõpetamist Turkmeenia maakoolis, kus ta oli kümme aastat vene keele õpetaja. Koolis töötades astus ta kirjavahetusse oma tulevase juhendajaga, kuulsa Moskva slavisti Nikita Tolstoiga, vene kirjandusklassiku Leo Tolstoi lapselapselapsega. Akadeemik Nikita Tolstoi juhendamisel kaitses Aleksandr Dulitšenko 1974. aastal Moskvast, slavistika ja balkanistika instituudis oma kandidaadiväitekirja «Jugoslaavia russiini kirjakeel (ülevaade foneetikast ja morfoloogiast)».

1976. aastal siirdus Dulitšenko Tartusse. Siin sai temast vene keele kateedri õppejõud ja hiljem professor. Õppetöö kõrvalt kirjutas ta oma doktori-väitekirja «Slaavi mikrokirjakeeled. Moodustumise ja arengu probleemid».

Akadeemik Paul Ariste hindas kõrgelt Dulitšenko teadustegevust kõrgelt ja kaasas teda erialadevahelisse koostöösse eesti ja soome-ugri keeleteadlastega.

FOTO: ERAKOGU

Sellest koostööst kasvasid välja juubilaril uurimused interlingvistika vallas. Slaavi filoloogia korralise professorina taastas ta 1990. aastate alguses vene ja slaavi filoloogia osakonnas slaavi filoloogia õppetooli. Õppejõuna tunnevad juubilaril mitte ainult Tartu ülikooli tudengid, vaid ka üliõpilased paljudes Saksamaa, Poola, Venemaa, Kanada ja teiste riikide ülikoolides.

Täna on filoloogiadoktor emeritprofessor Dulitšenko ülemaailmselt tuntud slavist, slaavi mikrokeeleteaduse üks rajajaid, tuntud sotsiolingvist ja üks välja-paistvamaid uurijaid interlingvistika alal. Ta on avaldanud üle 600 teadustöö enam kui 20 keeles. Enamik uurimusi on ilmunud juhtivates slavistika väljaannetes üle maailma. Oma tegevuse eest on ta pälvinud Eesti vabariigi IV

klassi Valgetähe ordeni ja Poola vabariigi V klassi Rüütliristi ordeni. Ta on mitme välisriigi teaduste akadeemia – sh Göttingeni teaduste akadeemia, New Yorgi teaduste akadeemia, Moskva rahvusvahelise teaduste ja kunstide akadeemia – liige ning on pälvinud kõrgeima rahvusvahelise auhinna filoloogia valdkonnas: A. von Humboldti preemia (Humboldt-Forschungspreis für ausländische Geisteswissenschaftler, 21.10.2005). Alates 1993. aastast on ta Eesti slavistide rahvuskomitee president.

Slavistika osakond õnnitleb emeritprofessor Aleksandr Dulitšenkot juubeli puhul ja avaldab tunnustust tema teadustegevusele! Tänu juubilarile on Tartu ülikoolist saanud rahvusvaheliselt tuntud slaavi mikrokeelte ning interlingvistika uurimiskeskus. Dulitšenko arvukad tööd ja esinemised konverentsidel toovad meie ülikoolile au ja kuulsust.

Soovime juubilarile head tervist ja jõudu jätkamaks samas vaimus!

Kolleegid slavistika osakonnast

TÕESTISÜNDINUD LOOD JA NALJAD KUUE SAMBA TAGANT

Diplomand astus riigieksami komisjoni ette. Ta nihutas arglikult laual lebavaid pileteid, piilus ühe serva alla ja pani kohe tagasi. Lugu kordus järgmise piletiga. Professor Harald Peep vaatab seda luuremängu ja ütleb järsku: «Noor-mees, palun esitage oma õpinguraamat!»

Professor võttis õpinguraamatu, kirjutas sinna «rahuldav» sisse ja lasi ka teistel komisjoni liikmetel seda allkirjaga kinnitada. Kui diplomand oli auditooriumist lahkunud, pärisid kolleegid Harald Peebult: «Miks me talle «kolme» panime, kui ta üldse ei vastanudki?»

«Mõelge loominguliselt,» jäi professor Peep endale kindlaks. «Üliõpilane ilmselgelt otsis teatavoid eksamipileteid, tähendab, ta ikkagi oli eksamiks valmis-tunud.»

Paul Aristelt küsiti, kui kiiresti ta õpiks ära hiina keele.

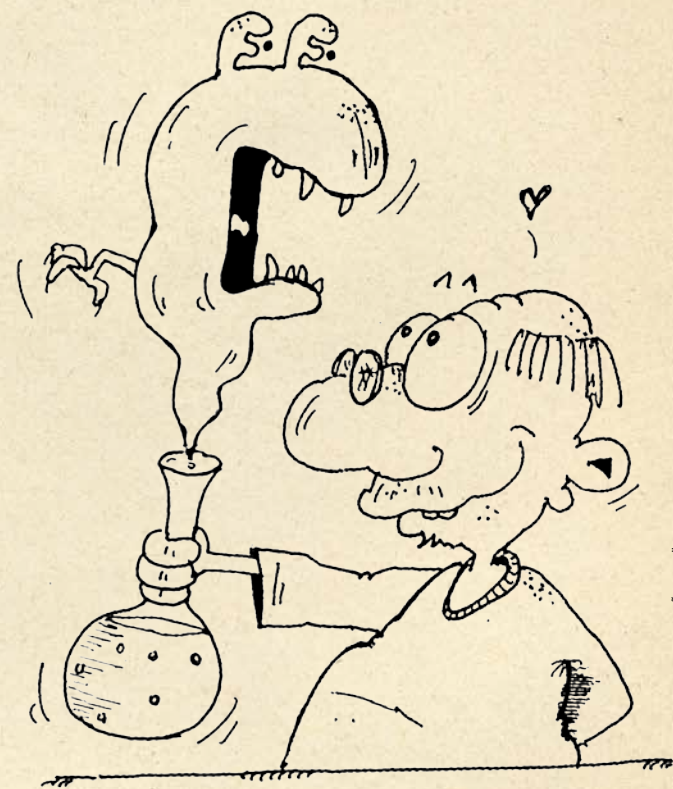
«Noh, loenguid ja muud õppetööd on palju, nii et võib kuluda peaaegu kaks aastat.»

Sama küsimus esitati dotsendile. «Eks aasta läheb ära,» arvas dotsent.

Lõpuks esitati sama küsimus üliõpilasele.

«Aga millal on eksam?» vastas tudeng küsimusele küsimusega.

Professor Vello Past pöördus tudengite poole: «Seltsimehed üliõpilased! See segu on nii tugev, et kui katse ebaõnnestub, siis võime kõik õhku lennata. Aga nüüd olge nii lahked ja astuge lähemale, et katset paremini jälgida.»

ILLUSTRATSIOON: «TÕESTISÜNDINUD LOOD JA ANEKDOODID 6 SAMBA TAGANT»

ALLIKAS: RAAMAT «TÕESTISÜNDINUD LOOD JA ANEKDOODID 6 SAMBA TAGANT»

SAADA KIRI

Kui meenub õpingute ajast midagi põnevat, kuuled loengus midagi naljakat, avastad õppematerjalidest või eksamitöödest huvitavaid kilde, koostad ristsõnu, armastad mõistatusi või joonistad ülikoolielust pilte, anna sellest meilegi teada.

Saada oma meenutused, naljad ja pildid aadressil ajakiri@ut.ee ja võib-olla avaldame järgmises numbris just Sinu leiu või loomingut!

IDEEKOHVER

13. oktoobril toimub Tartu ülikooli muuseumis ideekohvri sarja teine üritus «Maailma mõõtmine: palveränduri pilgu läbi». Esineb Martti Kalda.

FILM

14. oktoobril kell 18 esineb Tartu ülikooli Narva kolledžis praost Pavel Krölov ja esitletakse dokumentaalfilmi «Kõik algab kohtumisest».

KONTSERT

23. oktoobril kell 18 esineb TÜ muuseumis Viljandi linnakapell ja Andreas Kalkun kontserdiga «Welcome to all the Pleasures. AD 1683».

13

14

14

15

23

KONVERENTS

14. oktoobril kell 12 saab Narva kolledžis alguse teine rahvusvaheline teaduskonverents «Uralo-indogermanica».

EKSPERIMENT

15. oktoobril kell 11 toimub TÜ muuseumis «Hullu Teadlase eksperimendihommik: salakiri». Üritus on nii väikestele kui suurtele.

OKTOOBER 2016

E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
26 27 28 29 30 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 1 2 3 4 5 6